

Ország Közepe Önkormányzati Társulás

**Idegenforgalom fejlesztési koncepció
és
stratégiai program**

1999

Készítette:

Pest Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

Mokos Béla (1-9., 11-14. Fejezet)

Ficsór Béla (10. Fejezet)

A térképeket és táblázatokat Ficsór Béla készítette

A térképek a GATE KTI Térinformatikai Stúdió adatbázisainak
felhasználásával készültek

A tanulmány az Ország Közepe Önkormányzati Társulás megbízásából készült

Pest Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

Gödöllő, Tessedik út 6.

Tel: (28) 521 110

E-mail: pmva@mail.digitel2002.hu

Mokos Béla

Tel: (30) 224 96 35

E-mail: fve@mail.digitel2002.hu

TARTALOMJEGYZÉK

I. RÉSZ: ELŐLJÁRÓBAN	3
1. A TÉRSÉGI TURIZMUSFEJLESZTÉS NÉHÁNY ELMÉLETI VONATKOZÁSA.....	3
2. A MAGYARORSZÁGI VENDÉGFORGALOM FŐBB JELLEMZŐI.....	5
3. A KONCEPCIÓKÉSZÍTÉS ELŐZMÉNYEI.....	9
4. A KONCEPCIÓKÉSZÍTÉS MÓDSZERTANA.....	14
II. RÉSZ: A TÉRSÉG TURISZTIKAI ADOTTSÁGAI	16
5. A KISTÉRSÉGI IDEGENFORGALOM STATISZTIKAI JELLEMZŐI.....	16
5.1. Népsűrűség.....	16
5.2. Vállalkozások.....	16
5.3. Idegenforgalom.....	17
6. A TÉRSÉG TURISZTIKAI TÉNYEZŐI.....	22
6.1. Vonzerők.....	22
Természeti vonzerők.....	23
Ember által készített vonzerők.....	26
Történelmi vonzerők, műemlékek.....	27
Kulturális és etnikai vonzerők, folklór.....	31
Gasztronómia.....	32
Rekreáció.....	32
Speciális események, rendezvények.....	35
Egyéb vonzerők.....	36
6.2. Turisztikai szolgáltatások.....	36
Szálláslehetőségek.....	37
Étkezés.....	39
Térségi közlekedés.....	39
Vásárlási lehetőségek.....	40
III. RÉSZ: HOGYAN FEJLESSZÜK A TÉRSÉGI TURIZMUST?	41
7. A TÉRSÉGI TURIZMUSFEJLESZTÉS SZEREPLŐI.....	41
8. A TÉRSÉG TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE.....	45
9. TURISZTIKAI SWOT ELEMZÉS.....	46
10. MEZŐGAZDASÁG ÉS IDEGENFORGALOM.....	49
10.1. Fejlesztési lehetőségek az EU-s támogatások függvényében.....	49
10.2. A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program.....	50
10.3. A mezőgazdaság helyzete a kistérségben.....	52
10.4. A környezet, mint turisztikai vonzerő.....	53
11. TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA.....	55
11.1. Turizmusfejlesztési prioritások.....	55
11.2. Stratégiai alprogramok.....	56
1. alprogram: Térségi vonzerőfejlesztés.....	56
2. alprogram: A kulturális és környezeti örökség és értékek védelme.....	57
3. alprogram: A térség turisztikai fogadóképességének javítása.....	58
4. alprogram: Emberi erőforrás fejlesztés.....	59
5. alprogram: Szervezet- és menedzsment fejlesztés.....	60
6. alprogram: Térségi marketing.....	61
12. TURISZTIKAI TERMÉKCSOPORTOK KIALAKÍTÁSA.....	62
12.1. Öko- és kirándulóturizmus.....	62
12.2. Lovas turizmus.....	62
12.3. Kerékpáros turizmus.....	63
12.4. Vadászturizmus.....	63
12.5. Konferenciaturizmus.....	64
12.6. Gyermeküdültetés.....	64
12.7. Rekreáció és pihenőturizmus.....	64
12.8. Kulturális turizmus.....	65
12.9. Horgászturizmus.....	65
13. A TÉRSÉGI IMÁZS.....	66
13.1. Lakossági imázs.....	66
13.2. Idegenforgalmi imázs.....	67
14. TÉRSÉGI MARKETING.....	68

IV. RÉSZ: ZÁRÓ GONDOLATOK.....	71
FELHASZNÁLT IRODALOM	73
STATISZTIKAI FOGALMAK MAGYARÁZATA	75
TÁBLÁZATOK	77

I. RÉSZ: ELŐLJÁRÓBAN

1. A térségi turizmusfejlesztés néhány elméleti vonatkozása

Képzeld el olyan településeket, melyek a magyar népi építészet hagyományos stílusjegyeit viselik magukon, tornácos csárdákat, ahová lóháton, kerékpáron és autóval egyaránt érkezhetnek a turisták, és ebédre vagy vacsorára ízletes magyar ételeket fogyasztanak.

Képzeld el a múltat magukban hordozó, tiszteletet teremtő nemesi kúriákat, az ősidők óta érintetlen láperdőket, a változatos és egyedülálló növény és állatvilágot, végtelennek tűnő, vadban gazdag erdőket.

Képzeld el egy középkori templomot, ahol gregoriánt hallgat, ősi borókásokat érintő kerékpárutakat, ahol a pihenőhelyeken szalonnát süt családjával és barátaival, gondozott, halban gazdag bányatavakat, egy alföldi naplementét és egy kedves, vendégszerető családot, ahol a hosszú és változatos kirándulás után szállást kapott.

Mi jut eszébe minderről, és mi jut még eszébe, amit nem is említettem. Minden bizonnyal az ország közepén található 12 település alkotta kistérség, 30-60 kilométerre Magyarországnak legnagyobb turisztikai piacától, Budapesttől.

Hányan és hányan gondolnak az új évezred kezdetén a 19. századra, mint a még érintetlen, eredeti, egészséges és emberi környezetre, ahol az emberek gőzmozdonnyal hajtott vasúton közlekedtek, a házakat náddal fedték, nemesi kúriákban kulturális élet zajlott, a földeken organikus gazdálkodás folyt. Sokan azt gondolják, hogy mindez már elmúlt, és már csak filmekből vagy könyvekből tudjuk előidézni. Sokan nem is tudják, hogy mennyire közel vannak ehhez az elveszettnek vélt világhoz, hogy a múlt még él, és elérhető közelségben van. Sokan pedig azt gondolhatják, hogy ez inkább elmaradottság, mint előny, pedig utánozhatatlan egyediségével képes lehet arra, hogy felkeltse mások, a térségen kívül élők fantáziáját is.

Kalandvág, pihenés egy csendes tanyán, ősi mesterségek elsajátítása. Mindez arra készíti az embereket, hogy lakóhelyüket rövidebb-hosszabb időre elhagyván egy gyökeresen újszerű atmoszférával rendelkező helyre érkezzenek, ahol felfrissülhetnek, új élményeket és tudást szerezhetnek, ahol a jó levegőt szívhatják magukba és kedves, vendégváró emberekkel oszthatják meg élményeiket.

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás természeti, táji, falusi értékekben rendkívül gazdag települései mind-mind rendelkezhetnek ezekkel a jellemzőkkel, vonzerőkkel. A jelen helyzetben azonban számos érték rejtetten van csak jelen, a turisztikai funkciót betöltő elemek még nem szerveződtek egységes rendszerbe, a szolgáltatások minősége néhány esetben további fejlesztést igényel.

Egy kistérség gazdasági-társadalmi életében a turizmus elfoglalhat rendkívül jelentős, meghatározó, valamint csekély, a többi gazdasági ághoz képest jelentéktelen szerepet is. A turizmus terén jelentkező siker egy esetben sem a véletlen vagy csupán a már meglévő kedvező turisztikai adottságok következménye. **A látványos turisztikai eredményeket, a turizmus egységes rendszerként való funkcionálását minden esetben a gondos és pontos tervezés, a hatékony menedzsment és az ötletes, kreatív marketing teremti meg.**

A turizmusfejlesztésnek csakúgy, mint magának a turisztikai rendszer működtetésének három alapvető összetevője van: a *helyi közösség* (emberek, szolgáltatók, vállalkozók), a *vonzerők és események*, valamint a *turisztikai piac*, azaz maguk a potenciális turisták. A turizmusfejlesztés feladata egységes rendszerben feltárni e három összetevőt, és ezek alapján olyan stratégiai terveket kidolgozni, amelyek a legmegfelelőbbben valósítják meg a helyi közösség által megfogalmazott turisztikai célrendszert.

A turisztikai fejlesztés kezdeményezését az dönti el, hogy a lehetséges vállalkozás vélhetően megtermeli a közösség által várt jövedelmet vagy kielégíti a közösség által megfogalmazott célokat. Mindennek érdekében természetesen erőfeszítéseket kell tenni, áldozatokat szükséges hoznia a közösség tagjainak.

A turizmus a gazdaságnak egy olyan specifikus ágazata, szemben más ágazatokkal, melynek menedzseléséért, irányításáért minden szektor egyszerre felelős. *Az üzleti, a kormányzati és a non-profit szektor szereplőinek együtt kell munkálkodniuk a turizmus fejlesztése érdekében.*

Természetesen mindhárom említett szektornak megvan a maga indoka a turizmus fejlesztését illetően. A hatékonyan megvalósított fejlesztés eredményeinek egyike az, amikor a három szektor felismeri az együttműködés szükségességét és közös turizmusfejlesztési célokat valósít meg. Ezt a fajta együttműködést nevezzük a *turizmusfejlesztés közösségi megközelítésének*.

A közösségnek számos haszna származhat a turizmusfejlesztésből. Ezek közül sorolok fel néhányat az alábbiakban. Így tehát, a turizmus:

- pótlólagos, azaz máshol megtermelt vásárlóerőt vonz a térségbe
- foglalkoztatási lehetőségeket teremt,
- növeli a helyi vállalkozások bevételeit,
- a turisztikai bevételek továbbgyűrűznek a gazdaságban
- kiaknázza a még felhasználatlan erőforrásokat,
- adóbevételeket generál az önkormányzatok számára,
- növeli a stabilitást a gazdasági alapok bővítése által,
- csökkenti a jövedelmek szezonálisát (pl. mezőgazdaságban),
- növeli a helyi lakosok szabadidős lehetőségeit, magával vonja a helyi infrastruktúra fejlesztését,
- a közösséget vonzóbbá, ismertebbé teszi.

A turizmusfejlesztésből származó hasznok természetesen nem járnak költségek és befektetések nélkül. A turizmus természetesen hasznot hoz a közösségnek, de mielőtt a fejlesztésbe fognánk, tisztában kell lennünk azzal a megállapítással, mely szerint *változás nélkül nincs haszon*.

2. A magyarországi vendégforgalom főbb jellemzői

Mielőtt belekezdenék a kistérség turisztikai adottságainak elemzésébe, egy rövid közbevetés erejéig szükségesnek tartom a magyarországi idegenforgalom jellemzését, melynek során alapvetően két forrásra hagyatkozom. Egyrészt Lengyel Márton nemrégiben megjelent *Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz – Turizmus stratégiai* c. könyvében foglaltakra, másrészt a *Központi Statisztikai Hivatal* által kiadott, havonta megjelenő, a

konceptiókészítés során legfrissebben elérhető, 1999. szeptemberében megjelent országos turizmus adatokra.

Lengyel Márton tanulmánykötetében a rendszerváltást követő hazai turizmus alakulásának jellemzésekor az alábbi, negatívan ható tényezőkre hívja fel a figyelmet:

- Eltűntek a tartósnak hitt vonzerőink (pl. a két Németország lakóinak találkozóhelye, az osztrákok olcsó piaca stb.)
- Nem történtek erőfeszítések új kereslet felkeltésére, új imázs kialakítására
- Az infláció és a bérek stagnálása visszavetették a belföldi turizmust
- A újonnan születő magánvállalkozások a kezdeti magas befektetések elkerülése érdekében kis mértékben bővítették az alapszolgáltatásokat
- A turizmus intézményrendszerének hiányosságai
- A délszláv háború és a térség országainak labilis gazdasága negatívan hatottak a potenciális turisztikai keresletre.

A turizmus világszervezetének (WTO) 1998-ban publikált adatközlése szerint Magyarország a külföldi turisták száma alapján 1990-ben a 4., 1997-ben a 7. helyen állt Európában. Hazánk az 1997-ben Magyarországra érkezett 17 248 turista alapján 4,8%-kal részesedett az európai országok nemzetközi idegenforgalmából. Ugyanakkor a nemzetközi turisztikai bevételek alapján képzett európai rangsorban 1990-ben a 22., majd 1997-ben 2 570 milliónak USA dollárnak megfelelő összeggel a 20. helyen álltunk. Lengyel Márton megállapítása szerint: „1990. után a beutazó turizmus volumene egy ideig stagnált, majd csökkenni kezdett, a bevételek pedig 1998-ig folyamatosan nőttek, ez lényegében nem változtatta meg az alapvető irányzatot: a kiemelkedően magas turistaforgalomban rejlő gazdasági lehetőségeket nem tudjuk megfelelően kihasználni. Ezt (...) szemlélteti, hogy míg az Európai Unió átlagában az egy külföldi turistára jutó bevétel átlagosan 856 \$, addig nálunk 82 \$ (a teljes bevételeket számolva kb. 200 \$) volt 1995-ben.”¹ Hozzá kell azonban tenni ehhez a megállapításhoz, hogy az Európai Unióban a hazainál jóval magasabb az árszínvonal, ami nem teszi objektív módon lehetővé az összehasonlítást.

A hazai bevételeknek az Európai átlagtól való jelentős elmaradását Lengyel Márton az alábbiakkal okolja:

- a közúti és vasúti hálózat elmaradottsága

¹ Lengyel Márton: Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, Turizmus stratégia, 1999. Képzőművészeti Kiadó és Nyomda, 78.o.

- a környezetszennyezés gondjai
- romló közbiztonság
- a komplex turisztikai termékek hiánya
- a szállodai kapacitás alacsony hányada
- a szolgáltatások alacsony színvonala
- a szakképzetlen dolgozók magas aránya a turisztikai vállalkozásokban
- a nyelvtudás hiánya a turisztikai vállalkozásokban
- a regisztrálatlan turisztikai vállalkozások magas aránya
- az eltöltött vendégéjszakákból kevés jelenik meg a kereskedelmi szálláshelyeken
- beutazó forgalmunk 70%-a a szomszédos országokból ered
- Magyarországon belül erős a területi és szezonális koncentráció
- a belföldi kereslet fizetőképessége alacsony szintű

1999. januártól szeptemberig terjedő időszakban 2,2 millió külföldi turista érkezett Magyarországra, akik 8,2 millió vendégéjszakát töltek el a kereskedelmi szálláshelyeken. Ez 4-5%-os csökkenést jelent az előző év adatához képest.²

A Magyarországra látogató turisták 1999. januártól szeptemberig eltelt időszakában elsősorban Ausztriából (4 262 e fő), Szlovákiából (3 545 e fő), Németországból (2 736 e fő), Romániából (2 674 e fő) és Horvátországból (2 479 e fő) érkeztek. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma ugyanezen időszakban viszont azt mutatja, hogy a legtöbb vendégéjszakát a Németországból (3 642 e), az Ausztriából (502 e), a Lengyelországból (400 e), a Hollandiából (397 e) és Amerikai Egyesület Államokból (334 e) érkező turisták töltik hazánkban. Mindebből kitűnik, hogy a hazánkkal szomszédos országokból érkező vendégek nem tartoznak az erős fizetőképes kereslet körébe. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az Ausztriából, Szlovákiából és Németországból érkező vendégforgalom rendre visszaesett 6,17; illetve 16%-kal.

A Budapestre érkező külföldiek közül a Németországból (474 e), az Amerikai Egyesület Államokból (279 e), az Olaszországból (209 e), a Nagy-Britanniából (208 e) és a Spanyolországból (141 e) érkező vendégek teszik ki a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka forgalmának nagy részét.

A külföldiek részesedése az összes vendégéjszakából 59%-ot tett ki. Ez az arány ennél lényegesen magasabb a négy- (87%) és ötcsillagos (93%), valamint a gyógyszállókban (79%)

² Az elemzés hátralévő részében a Központi Statisztikai Hivatal által „Legfrissebb adatok” c. sorozatban kiadott „Turizmus 1999. szeptember” havi kiadvány adataira támaszkodunk.

és a kempingekben (78%). Az átlagos tartózkodási idő (3,7 éjszaka) lényegében nem változott.

A belföldi vendégforgalom a vendégek és a vendégéjszakák száma alapján egyaránt bővült 5-5%-kal 1999-ben a januártól szeptemberig tartó időszakban. Több mint kétharmada szállodákban (52,0%) és panziókban (15,7%) keletkezett, ahol együttesen 9%-kal nőtt a vendégéjszakák száma. A belföldi turisták által kevésbé preferált szálláshelyek közé az ifjúsági szállók (2,3%), a gyógyszállók (2,5%) és az üdülőházak (7,6%) tartoznak. A szállodai forgalom közel fele a háromcsillagos szállodákban (23,9%) realizálódott, ahol 23%-os növekedést regisztráltak az előző évhez képest. Az üdülőházak 2%-kal több, a turistaszállások és a kempingek 7-8%-kal kevesebb belföldi vendégéjszakát jelentettek.

Az 1999. év januártól szeptemberig terjedő időszakában az egy külföldi vendég által eltöltött vendégéjszakára jutó szállásdíj átlagosan 5446 forint, ugyanez belföldi vendégek esetében 2032 forint volt. A kereskedelmi szálláshelyek közül a külföldi és a belföldi vendégek által az egy vendégéjszakára jutó szállásdíj átlagát vizsgálva legdrágábbnak a gyógyszállók (7746 forint/éjszaka), legolcsóbbnak a turistaszállások (882 forint/éjszaka) mondhatók. Közöttük csökkenő sorrendben a szállodák, a panziók, az üdülőházak, a kempingek és az ifjúsági szállók helyezkednek el.

Magyarországon 1999-ben a kereskedelmi szálláshelyeken a regisztrált vendégek száma alapján leginkább augusztusban (846 e fő), júliusban (706 e fő) és szeptemberben (548 e fő) jelentkezett csúcsidezőszak az év folyamán. A szállodák szobafoglaltsága 1998-ban átlagosan (minőségtől függetlenül) 43,6%, ami 0,3 százalékponttal több, mint amit 1997-ben a szállodák realizáltak. A szállodák kihasználtsága 1999-ben augusztusban (63,6%), júliusban (57,6%) és szeptemberben (50,5) érte el a legnagyobb arányt az év folyamán. Az év többi hónapjában a szállodák szobafoglaltsága, júniust kivéve, nem érte el a 40%-ot sem. Mindebből a vendégforgalom erős időbeli koncentrációját lehet levonni következtetésként.

A külföldi vendégforgalom területi koncentrálódását szemlélteti a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának területi megoszlása, mely szerint 1998-ban a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák 61%-a Budapestre és a Balaton-partra esik. A belföldi vendégeknek ugyanerre a területre vonatkozó aránya mindössze 29%, ami mutatja a kiemelt idegenforgalmi területek hazai turisták számára megfizethetetlenül magas árait, valamint jelzi a belföldi turistáknak a külföldiekhez képest jelentősen alacsonyabb területi koncentráltságát, annak ellenére, hogy a Balaton-part kereskedelmi szálláshelyeinek belföldi vendégéjszaka-forgalma 8,8 százalékponttal növekedett az előző évhez képest, míg a budapesti lényegében stagnált. Mindez arra enged következtetni, hogy a turizmus piacán eddig kevésbé ismert

térségeknek a turisztikai piacra történő bevezetésekor a hazai keresletre érdemes alapozniuk, annál is inkább, mivel a külföldi turisták által elvárt és megszokott minőségi követelményeknek az induló vállalkozások csak jelentős hitelfelvétellel tudnak eleget tenni, ami viszont jelentős kockázatot rejt magában.

Az 1999. év első kilenc hónapjában a kereskedelmi szálláshelyek több mint 1200 vendéglátó-egységének bevétele megközelítette a 22 milliárd forintot. A bevételek 86%-a éttermekben és vendéglőkben keletkezett, míg az egységeknek csupán kétharmada tartozik ezekbe a kategóriákba.

3. A koncepciókészítés előzményei

A közelmúltban készített, a térségi turizmusra vonatkozó szakmai anyagok áttekintése

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás 1995-ben alakult 12 település részvételével. Az önkormányzati társulás településeit a 4303-as számú statisztikai kistérség települései (Dabas, Örkény, Tatárszentgyörgy, Táborfalva, Újhartyán, Pustavacs, Hernád, Kakucs, Újlengyel, Inárcs), valamint Ócsa és Bugyi alkotják.

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás megbízásából készített térségi turizmusfejlesztési koncepció elkészítését számos, olyan tanulmány, helyzetfeltáró elemzés, fejlesztési koncepció, diplomadolgozat elkészítése előzte meg, melyek eredményeit hasznosítani tudtam a turizmusfejlesztési koncepció megfogalmazásakor.

A Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola kutatási jelentésének figyelembevételével Pest Megye Közgyűlése 1995-ben fogadta el a megye idegenforgalmi koncepcióját. Ez a koncepció az OKÖT településeit idegenforgalom szempontjából az "egyéb területek" kategóriába sorolta, azaz olyan területnek "ahova - információ hiánya miatt - csak elvétve megy el a turista"³. Érdekesség, hogy a megye egyes területeinek idegenforgalmi térségekre való osztásánál és ezen a felosztáson alapuló, a javasolt idegenforgalmi fejlesztések megfogalmazása során a koncepció alapját képező tanulmány, az általuk "Dél-pesti nem tanyás" agrárkörzetnek nevezett térséggel nem foglalkozik kellő mértékben. A

³ Pest megye idegenforgalmi koncepciója. Kivonat 1995. 1. p.

kistérségből egyedül Ócsa kap említést, mint a kerékpáros turisták részére ideális feltételeket nyújtó, természeti és kulturális értékekben gazdag település.

A megyei koncepció alapjául szolgáló tanulmány készítőinek vélekedése szerint "jelentős aránytalanság mutatkozik az idegenforgalmi vonzástényezők, az ezek által kiváltott kereslet, valamint a kínálat között. Ugyanis a kedvező adottságok lényegében csak kiránduló és üdülőforgalmat indukálnak, azt is jelentős területi koncentrációval, az idegenforgalmi szállásférőhelyek rendkívül alacsony kihasználtságúak, annak ellenére, hogy az országos átlagtól számuk jelentősen elmarad."⁴

Pest megye területfejlesztési koncepciójában megállapítottak szerint "a megye, a régió gazdasági életében az idegenforgalomnak még nincs lehetőségeinek megfelelő szerepe." A koncepció hármас célrendszert fogalmaz meg az alábbiak szerint: "egyrészt a térségben folyó fejlesztések során figyelembe kell venni, hogy a településeken a környezet minősége és az egyes körzetek arculata javuljon, másrészt el kell érni, hogy az egyes körzetek kialakítsák sajátos kínálatukat és kialakuljon a térségek összetéveszthetetlen egyedi jellege, profilja, harmadrészt ezen jellegzetes körzeteknek a turizmus piacán való megjelenítése, megfelelő marketing kiadványok és események, rendezvények segítségével, illetve a komplex kínálat piacra viteléhez megfelelő ügynökség-hálózat, turista hivatal megszervezése a turizmusban érdekelt vállalkozások közreműködésével, speciális továbbképzési programok beindítása."⁵

A PESTTERV és az MTA Regionális Kutatások Központja Budapesti Osztályának együttműködésében készült el az Ország Középe Önkormányzati Társulás területfejlesztési koncepciója 1997-ben. A koncepcióban található turisztikai fejlesztés programjában térségi célként a turisztikai adottságok jobb kihasználását, vendégfogadó készség erősítését, a turisztikai kínálat programokká, programcsomagokká formálását, az értékesítés megszervezését fogalmazták meg.

A vázolt célrendszerrel kapcsolatosan több megjegyzést is érdemes tenni. Egyrészt a turisztikai adottságok kihasználása teljes mértékben nem valósítható meg a védettséget élvező területeken, amint arra utalás is történik ("az 'Ország Középe' turisztikai fejlesztése kizárólag a környezetkímélő, "szelíd turizmus" irányába történhet"), másrészt a vendégfogadó készség erősítésére csupán a térség iránti turisztikai kereslet fellendülése, a piac kiszélesedése, valamint több napos programcsomagok kialakítása után érdemes koncentrálni, hiszen a

⁴ u.o. 3. p.

⁵ Pest megyei területfejlesztési koncepció, végső beszámoló 1997. szeptember 23. p.

budapesti kiránduló és hétvégi turisták elsősorban nem a szállásigényes, programokat keresik a térségben.

A Pest megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány megbízásából, a MEVITUR Bt. által 1998. decemberében készült Pest megye déli része turisztikai fogadókészségének és kínálatának fejlesztési lehetőségeiről szóló tanulmány. Dr. Kovács Dezső a kínálatfejlesztés lehetőségeiről szólva a következőket fogalmazza meg a dokumentumban: „A turizmus térségi fogadóképességének kialakítása és kínálat megjelenítése, fejlesztése térségi és közösségi szemléletet igényel. A turizmus tervezése helyi szinten kommunikációt és tanulást jelent... A turista nem szektoriálisan, hanem átfogóan és dinamikusan, a rá ható összes tényező, vonzerők, szolgáltatások stb., figyelembe vételével alkot véleményt a térség kínálatáról. Ezt egyetlen turizmusban érdekelt vállalkozó, önkormányzat és civil szervezet sem hagyhatja figyelmen kívül.”⁶

A tanulmány az alrégióra vonatkozólag az alábbi fejlesztési célokat fogalmazza meg:

- Vonzerő és termékfejlesztés
- Képzés, humán erőforrás fejlesztés
- Szervezetfejlesztés
- A környezet állapotának javítása
- Marketing
- A dél-pesti településeket összekötő utak és a tanyai bekötőutak fejlesztése

A stratégia kulcsszavaiként pedig a *felzárkózás, feltárás és fejlesztés, értékörzés és önálló arculat megteremtése* kifejezéseket hangsúlyozzák a szerzők.

A tanulmány főbb megállapításai között olvashatjuk, hogy a Dél pesti kistérségek ellátottsági, életszínvonalbeli és teljesítménybeli mutatóiban elmaradnak a megye többi térségeitől, legfőképpen pedig a budapesti agglomerációs övezettől. Ugyanakkor a szerzők állítása szerint „Dél-Pest megye legalább olyan izgalmas turisztikai kínálat kialakítására alkalmas, mint a megye más turisztikai térségei, elsősorban a Dunakanyar. E térségnek is megvannak a saját vonzó tényezői, melyek teljes körű kibontásához a helyi kezdeményezéseken túl szükség van azokra a támogatásokra is, amelyeket a megye jelenlegi üdülőkörzetei élveztek az elmúlt 30 évben.”⁷

⁶ Tanulmány Pest megye déli része turisztikai fogadókészségének és kínálatának fejlesztési lehetőségeiről, MEVITUR Bt. - PMVA 1998. 94. o.

⁷ U.o. 3.o.

Pest megye Területfejlesztési Tanácsa 1999. február 15-én fogadta el a Quo Vadis Consulting Kft zárójelentése alapján a Pest megyei területfejlesztési stratégiai programot. A kereskedelem, turizmus és idegenforgalom fejlesztési részprogram céljai között a tervezők a lakossági igények magasabb szintű kielégítését, a turisztikai termékek kifejlesztését és értékesítését, a fogyasztási feltételek biztosítását, a potenciális fogyasztók megnyerését és vonzását, a lakossági tudatformálást jelölik meg fejlesztési célkitűzésként a megyére vonatkozólag.⁸

1999. májusában készült el Máthé Márk, a Debreceni Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági, Víz- és Környezetgazdálkodási Főiskolai Kar hallgatójának szakdolgozata, „Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Körzetben” címmel. A szakdolgozat szerzője az Ócsai Tájvédelmi Körzetre vonatkozólag, a turizmusfejlesztés legfontosabb feladatáknak az összefogás szorgalmazását jelöli meg, amikor így fogalmaz: „Az érintett hatósági szervek, TK, önkormányzatok, az érintett vállalkozások és az érdekeltek, szakemberek között nincs megfelelő kommunikáció.”⁹

A továbbiakban már magára a térségre vonatkozóan a következőket fogalmazza meg: „A kistérség turizmusfejlesztésének nagy lendületet adhat a kistérség területfejlesztési koncepciójában is megjelenő Turisztikai Iroda megszervezése (amely – a szerk) összefogná és kezdeményezné a térségről megjelenő népszerűsítő kiadványok, turisztikai ajánlati programcsomagok kidolgozását és olyan szakmailag megalapozott marketingtevékenységet folytatna, amely a térség realitásokra épülő, egyedi turisztikai arculatát terjesztené.”¹⁰

1999. júniusában látott napvilágot Pest megye mezőgazdasági- és vidékfejlesztési stratégiai programja, mely a megyei SAPARD programozás keretében készült. A megye idegenforgalmának elemzéséül szolgáló SWOT analízis az *erősségek* között sorolja fel a kiváló természetföldrajzi adottságokat, a turisztikai vonzerők nagy számát, a falusi turizmus alapjainak létrejöttét, a teljes körű turisztikai termékkínálatot, a szálláshely-kapacitások nagy számát. Az elemzésben a *lehetőségek* között a turizmus kitüntetett szerepének érvényesítését fogalmazzák meg: „A turizmus komplex vizsgálatát követően a turisztikai szemléletű

⁸ Pest megyei területfejlesztési stratégiai program, Pest Megye Területfejlesztési Tanácsa, 1999. 38. o.

⁹ Máthé Márk: Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Körzetben, Szarvas 1999. 51.o.

¹⁰ U.o. 52. o.

regionális fejlesztési stratégia figyelembevételével a SAPARD program regionális stratégiájának alapjává a turisztikai szemléletű megközelítést tegyük.”¹¹

A stratégiai programban a vidékfejlesztés speciális céljainak megfogalmazásakor a szerzők éles különbséget tesznek a budapesti agglomeráció térsége és „a megye agglomeráción kívül eső térségei között, melyek számos tekintetben elmaradottak, emiatt ezeken a területeken a vidékfejlesztésnek a „válságkezelő” jellegű funkciói kell, hogy prioritást kapjanak, különösen az „alapvetően vidéki” térségekben, a vidékiség értékeinek megtartására törekedve.”¹²

A megye egészére vonatkozó vidékfejlesztési célok között fogalmazódik meg a „falusi turizmus-szervezés a vidéki infrastruktúra erősítésével, a táji értékek kihasználásával, egyrészt a fővárosi lakosság, másrészt a fővárosba látogató külföldi érdeklődők speciális igényeinek kielégítésével.”¹³

Az Ország Középe Önkormányzati társulás által a SAPARD vidékfejlesztési stratégiai programhoz készített Helyzetfeltárás részben a térség idegenforgalmának jelenlegi legfontosabb tényezői közé az M5-ös autópálya és az 50-es út, valamint a forgalom megállítására alkalmas természeti értékeket, az építészeti örökséget és programkínálatot sorolták a felmérést végző 'Füzér' Kutatói és Szakértői Társulás szakemberei. Ezen kívül véleményük szerint „számottevő és egyre nagyobb a célzottan érkező vendégek jelenléte.”¹⁴

Megfogalmazásuk szerint a térség idegenforgalmi adottságai, vonzerői „még nem rendeződtek össze mázas egészé...ehhez első lépcsőben információkra van szükség, a térség turisztikai szereplői között éppen úgy, mint kifelé, a térség értékeit felmutató kommunikációban.”¹⁵

¹¹ Pest megye mezőgazdasági- és vidékfejlesztési stratégiai programja, GATE KTI, 1999. június, 52. o.

¹² U.o. 73. o.

¹³ U. o. 74.o.

¹⁴ SAPARD vidékfejlesztési stratégiai program, Ország Középe Önkormányzati Társulás, 'Füzér' Kutatói és Szakértői Társulás, 1999. 70.o.

¹⁵ U. o. 71-72.o.

4. A koncepciókészítés módszertana

A koncepció elkészítését az Ország Középe Önkormányzati Társulás területén végzett kutatómunka előzte meg. Igyekeztem arra irányult, hogy a rendelkezésre álló idő alatt minél több terepmunkát végezzek, minél több, már rendelkezésre álló információt dolgozzak fel.

A kutatás kezdetén áttanulmányoztam a már rendelkezésre álló térségi, megyei koncepciókat, tanulmányokat, egyéb szakmai anyagokat, melyekről az előző fejezetben adtam rövid áttekintést.

Ezt követően került sor annak a 25 interjúnak a felvételére, melyeket a térség véleményformáló személyiségeivel, polgármestereivel, vállalkozóival, non-profit szervezetek képviselőivel készítettem el. Az interjúk elemzését követően csoportfoglalkozásra került sor, ahol a térség véleményformáló személyiségeivel közösen tártuk fel a térségi turizmusfejlesztési lehetőségeit, meghatároztuk a kitörési pontokat. A fejlesztési lehetőségekről és a gátló tényezőkről a résztvevőkkel közösen csoportmunka formájában rangsorolt értékelést készítettünk, melyet a koncepció hátralévő részében tesztek közzé.

A feltárás folyamán elemzésre kerültek az elérhető statisztikai adatok is, elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal TSTAR adatbázisa és a Magyar Turizmus Rt. Országos vonzerő leltára alapján. Az adatokat összefoglalva a koncepció mellékletében teszem közzé, csakúgy, mint a térségről készített részletes térképeket. Ez utóbbiak a térségi összefüggések térbeli szemléltetését szolgálják, amellett, hogy jelentős mértékben segítik a pontosabb tervezést. Az adatokat szemléltető grafikonokat a szövegbe ágyazva helyeztem el, a könnyebb olvashatóság végett. Az adatok elemzésénél az elérhető legfrissebb adatokat használtuk fel, így az országos adatok elemzésekor az adatok 1999. szeptemberéig, a településsoros adatok elemzésénél 1997-ig bezárólag álltak rendelkezésemre.

A tanulmányban a korábban végzett kutatómunkák eredményeinek felhasználásakor a hivatkozásokat lábjegyzetben teszem közzé. A mások által már előzőleg feltárt összefüggéseket felhasználtam, melyeknél szintén megtettem a szükséges irodalmi hivatkozásokat.

A helyzetfeltárás részét képezte az egyes települések, vállalkozások, az önkormányzati társulás által korábban megjelentetett brossúrák, kiadványok összegyűjtése és áttanulmányozása.

A térség idegenforgalmi vonzeróinak és szolgáltatásainak részletesebb feltárását adja az 1998-ban kiadott idegenforgalmi kiadvány. A térségről készített tanulmányokban, koncepciókban, helyzetfeltáró anyagok mindegyikében talákoztam turizmussal kapcsolatos

leírásokkal, megfogalmazott elképzelésekkel, tervekkel és stratégiákkal. Ezeket azonban nem előzte meg az általam végzett azonos volumenű, kizárólag a turizmus térségi szereplőire koncentráló feltáró kutatómunka. Megítélésem szerint a széleskörű helyzetfeltárással alapozva megfogalmazott tanulmányom alapját képezheti a térségi turizmusfejlesztésnek, segítséget nyújthat térségi együttműködések kialakításához, és az egyes térségi szereplők által a térségi turizmus fejlesztésére kidolgozott project tervek összehangoltságának alapját képezheti.

II. RÉSZ: A TÉRSÉG TURISZTIKAI ADOTTSÁGAI

5. A kistérségi idegenforgalom statisztikai jellemzői

5.1. Népsűrűség

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás településeinek átlagos népsűrűsége (76,3 fő/km²) jóval a megyei átlag (160,8 fő/km²) alatt marad, annak a felét sem éri el. A térség népsűrűsége 1990 óta ugyan folyamatos növekedést mutat, de a növekedés üteme (1990-97 között 4%) alacsonyabb mértékű, mint Pest megye népsűrűségének növekedése (1990-97 között 8%). A Budapestre és agglomerációjára jellemző szuburbanizációs hullám még nem érte el a térséget, szemben több Pest megyei, nem agglomerációs térségekkel, annak ellenére, hogy a kistérségben két agglomerációs település is van (Bugyi, Ócsa).

A térségben egyetlen település népsűrűsége haladja meg a megyei átlagot (Inárcs, 163,6 fő/km²). A kistérségi átlag felett Dabas, Hernád, Kakucs, Ócsa, Örkény és Újhartyán helyezkednek el. E települések elsősorban kis közigazgatási területűeknek, valamint jó közlekedési infrastruktúrájuknak köszönhetik magas népsűrűségüket. Ugyanakkor az alacsony népsűrűségű településeken az átlagosnál nagyobb közigazgatási terület okozza az alacsony népsűrűséget.

5.2. Vállalkozások

A kistérségben az ezer főre jutó korlátolt felelősségű társaságok (7,6), betéti társaságok (7,6), egyéni vállalkozások (44,1) száma alacsonyabb a megyei átlagnál (rendre 11,0; 11,6; 47,0). A részvénytársaságok ezer főre jutó száma (0,3) valamivel meghaladja a megyei átlagot (0,2). A térségen belül ez ezer főre jutó kft-k esetében Tatárszentgyörgy (13,0), Hernád (11,2) és Dabas (11,3), a bt-k esetében csupán Tatárszentgyörgy (19,5) haladja meg a megyei átlagot. Az ezer lakosra jutó egyéni vállalkozások száma alapján azok Dabason (57,1), Hernádon (50,3), Tatárszentgyörgyön (79,9) kedvelt formái a vállalkozásoknak.

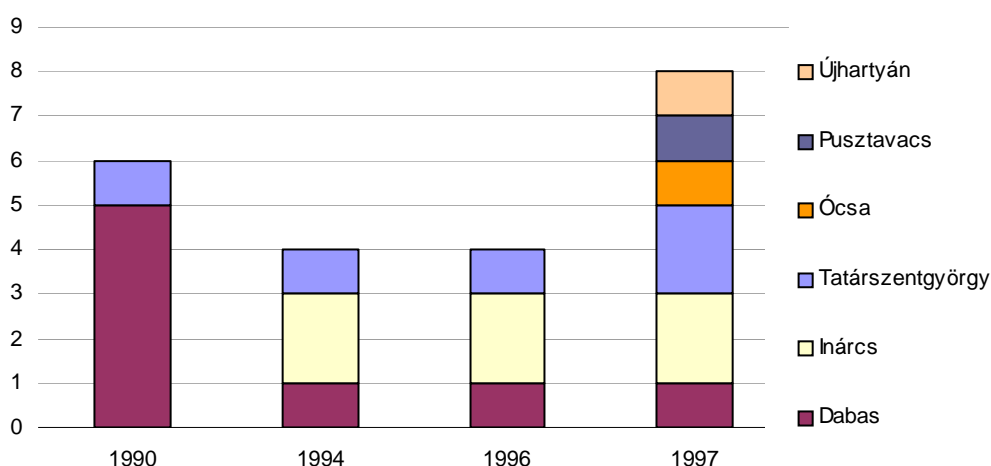
A szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás területén működő egyéni vállalkozások ezer lakosra jutó számát vizsgálva megállapítható, hogy a térségi átlag (2,9) meghaladja a megyeit

(2,7). A térségen belül ugyanezen arány Tatárszentgyörgyön (4,1), Hernádon (3,9), Ócsán (3,8) és Dabason (3,5) haladja meg a kistérségi átlagot.

5.3. Idegenforgalom

Pest megye idegenforgalmában az 1990-es évtizedben egy talán jelentősebb átrendeződés kezdeti szakasza figyelhető meg. „A korábbi kiemelt Dunakanyar üdülőkörzet veszített vonzásából. Helyette egy nyugat-kelet irányú turisztikai tengely kezd körvonalazódni Budaörssel és Gödöllővel, de Dél-Pest fejlesztésével összességben a korábbinál arányosabb turisztikai kínálat és fogadóképesség alakulhat ki a megyében, ami a fővárosnak és az érintett területeknek is érdeke lehet. A változások nemcsak területileg, hanem az igénybe vett szállások tekintetében is módosulni látszanak. Megnőtt a szállodák, panziók, vendégházak iránti érdeklődés és csökkent a kempingek és a fizetővendéglátás iránti kereslet.”¹⁶

Az OKÖT szálláshelyeinek száma

A kereskedelmi szálláshelyek alakulását vizsgálva az 1990-es években, megállapíthatjuk, hogy az 1990-es bázisához viszonyítva 1997-re 58,9 %-ra csökkent a szálláshelyek száma. Ezzel szemben az OKÖT területén, a '90-es évek közepén jelentkező átmeneti csökkenés után 1997-re 133,3%-ra nőtt a kereskedelmi szálláshelyek száma az 1990-es évhez képest. A térségben jelentős területi átrendeződés is megfigyelhető: a Dabasra koncentrálódó kínálat

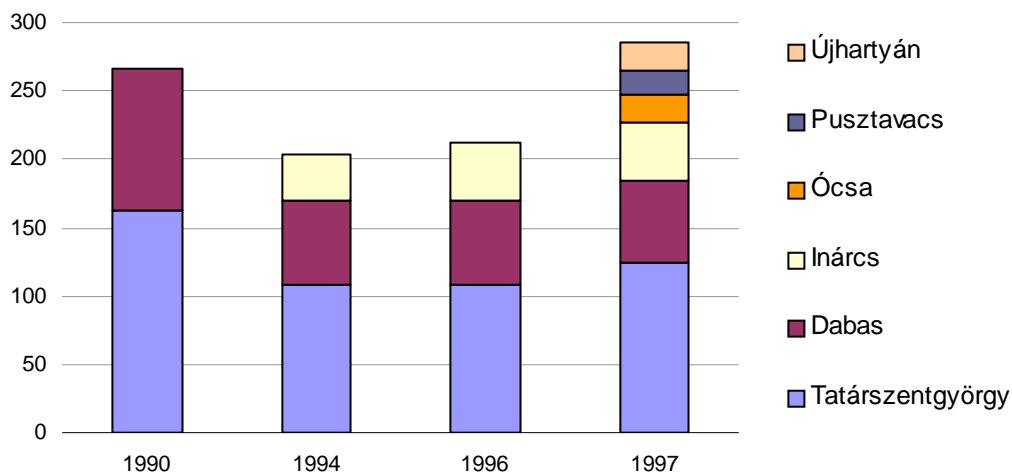
¹⁶ szerk: Dr. Kovács Dezső: Tanulmány Pest megye déli része turisztikai fogadóképességének és kínálatának fejlesztési lehetőségeiről, 1998. 89. o.

megszűnt, amivel egy időben új szálláshelyek jöttek létre a térség többi településén, így 1997-re területi kiegyenlítődés jött létre a szálláshelyek tekintetében.

Ugyanakkor szerkezeti átalakulás is megfigyelhető e téren. A vizsgált időszakban Pest megyében nyolcszorosára nőtt a panziók száma, megduplázódott a szállodák száma. A regisztrált fizető vendéglátóhelyek egynegyedére csökkentek. Ez utóbbi nem egyértelműen jelenti megszűnésüket, csupán azzal a jelenséggel állunk szemben, hogy kikerültek a hivatalos statisztika látóteréből.¹⁷

Az OKÖT szálláshelyeit illetően, összességében megállapítható, hogy míg 1990-ben 1,4%-át adták a megye szálláshelyeinek, addig 1997-ben már 3,2%-át. Az aránynövekedés elsősorban nem a kistérségben megfigyelhető szálláshelyek számának duplájára emelkedéséből, hanem a megyei szálláshelyek nagy mértékű csökkenéséből következik. A kistérségben az 1990-től 1997-ig terjedő időszakban csakúgy, mint a megyében a fizetővendéglátás kikerült a statisztika látóköréből, a szállodák száma nem változott, a panziók száma háromszorosára, 2 ről 6-ra emelkedett. Az 1990-től 1997-ig terjedő időszakban nyaralóházakat, kempingeket, turistaszállásokat nem regisztrált a statisztika a térségben.

Az OKÖT szállásférőhelyeinek száma

A szálláshelyek megyei csökkenése nem járt együtt a szállásférőhelyek csökkenésével, sőt, a vizsgált időszakban 30%-kal, 7404-ről 9649-re nőtt. Ezen belül a panziók

¹⁷ U.o. 89.o.

szállásférőhelyeinek száma több mint kétszeresére, a nyaralóházak férőhelyeinek száma kétszeresére nőtt, a szállodai férőhelyek száma 80%-kal emelkedett. Visszaesést mutat a fizetővendéglátás, a kempingek szállásférőhelyeinek száma.

Az OKÖT területén a szállodák férőhelyeinek száma 70%-kal, azaz 237-ről 170-re esett vissza. A panziók ezzel szemben jelentős növekedést mutatnak. A térségben 1994-ben 34, 1997-ben pedig már 115 szállásférőhellyel rendelkeztek. Természetesen itt is megfigyelhető a térségen belüli dekoncentrációs jelenség: amíg 1990-ben Tatárszentgyörgy (Sarlópuszta) és Dabas jelentették a szálláshelyek kizárólagos kínálatát, addig 1997-ben már a többi településen is megjelentek kisebb kapacitású panziók, ami részben az M5-ös autópálya megépítésének következtében megjelenő út menti panziók megjelenésével (Inárcs, Újhartyán), részben a térségi turisztikai kínálat differenciálódásával (Ócsa, Pusztavacs) magyarázható. A szállásférőhelyek tekintetében a Tatárszentgyörgyön található Sarlópusztai Lovasfogadó a többszöri tulajdonváltás ellenére is megőrizte vezető helyét a térségben.

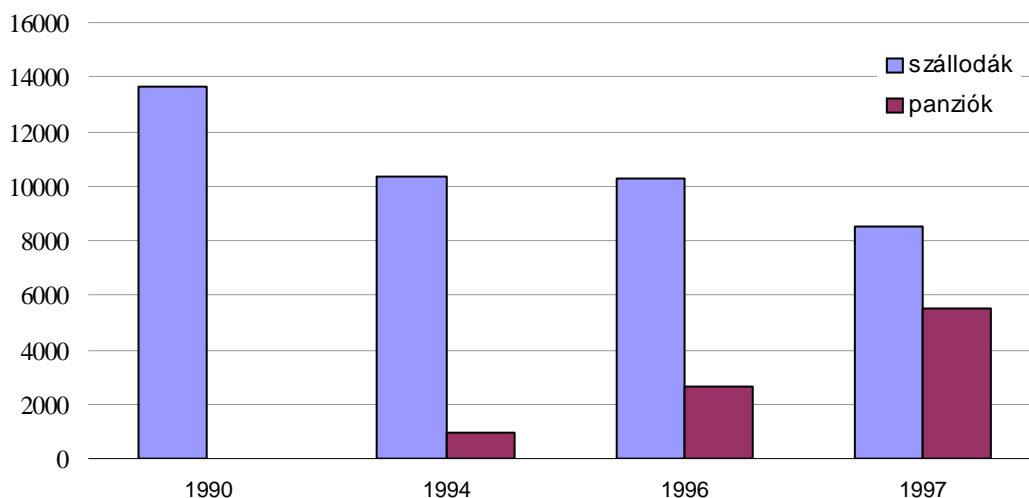
A megyébe érkező vendégek számát illetően 1997-re 1%-os növekedés mutatható ki 1990-hez képest, ami stagnálást jelent. Ugyanakkor területi megbontásban szemlélve az adatokat megállapítható, hogy a korábban népszerű Dunakanyar és Szentendre, Vác jelentősen kevesebb vendéget fogadott, ugyanakkor Budaörs a megye legnagyobb vendégfogadó települése lett. A vendégek összetételében is változás mutatható ki a statisztikák alapján, aminek fő jellemzője, hogy a megyében érkező külföldi vendégek száma 15-20%-os csökkenést mutat a vizsgált 8 esztendő ideje alatt. 1997-re az átlagos csökkenéssel ellentétes tendencia figyelhető meg Budaörsön, ahol a külföldi vendégek száma jelentősen növekedett, ezzel szemben Szentendrén az 1990-es értéknek csupán 43%-a volt. A Dél Pest megyei alrégióban jelentősebb növekedés figyelhető meg a monori térségben.

Az OKÖT vendégforgalma az 1990-97 közötti időszakban jelentős visszaesést mutat: 1990-ben összesen 14033, 1997-ben 7901 turista szállt meg a térségben, ami azt jelenti, hogy a vendégforgalom 8 év alatt 56%-ra zuhant. A jelentős visszaesés javarészt a Tatárszentgyörgyön található Sarlópusztai Lovasfogadó vendégforgalmának 22,7%-ra, kisebb részben Dabas vendégforgalmának 81,9%-ra történő csökkenésével magyarázható. Örvendetes ezzel szemben, hogy a térség más településein a panziók megjelenésének köszönhetően megjelent a vendégforgalom (Inárcs, Újhartyán, Ócsa, Pusztavacs). A szálláshelyek tekintetében megállapítható, hogy a térségben a szállodák veszítettek népszerűségükből, ezzel szemben a panziók iránti kereslet növekszik. Ez a jelenség nem jellemző Pest megyére, ahol a szállodák iránti kereslet 32%-kal nőtt, a panziók iránti viszont 15%-kal csökkent.

A külföldi vendégforgalom az OKÖT területén 1990-ről 1997-re a teljes vendégforgalomnál jóval nagyobb mértékben csökkent (25,6%-ra). A csökkenés összetevői megegyeznek a fentebb megfogalmazottakkal. 1997-ben a térség szállodáinak összes vendégforgalmából 29,4%-ot, a panziók vendégforgalmából 25,4%-ot tettek ki a külföldiek, ami a szállodák esetében azt jelenti, hogy 1990-hez képest a felére csökkent a külföldiek aránya a vendégforgalomból. A panziók esetében ugyanebben a tekintetben 1994-hez képest néhány százalékos növekedés figyelhető meg.

A vendégéjszakák megyei szinten átlagosan 10%-kal csökkentek. A váci, szentendrei kistérségek mellett a budaörsiben is csökkenés következett be. Ezzel szemben a ráckevei, gödöllői, szobi, pilisvörösvári kistérségekben nőtt az eltöltött vendégéjszakák száma. A megyében megszálló külföldiek 15,8-kal töltöttek el kevesebb éjszakát 1997-ben mint 1990-ben. E téren is jelentős területi különbségek figyelhetők meg. Megállapítható, hogy a budaörsi kistérség 6-7%-kal növelni tudta külföldi vendégéjszakáinak számát, a szentendreiben csökkenés figyelhető meg, a ráckevei kistérségben pedig megduplázódott a külföldi vendégéjszakák száma. A vizsgált 8 esztendő időtartományban megyei szinten 52,4%-kal nőtt a szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma, míg a panziókban a vendégek számának csökkenésével egyidőben 30%-kal nőtt a vendégéjszakák száma. Jelentős csökkenés figyelhető meg a fizető vendéglátás tekintetében, míg a turistaházak forgalma a kezdeti visszaesés után megháromszorozódott.

Vendégéjszakák megoszlása a különböző szálláshelyeken az OKÖT területén, 1990-97

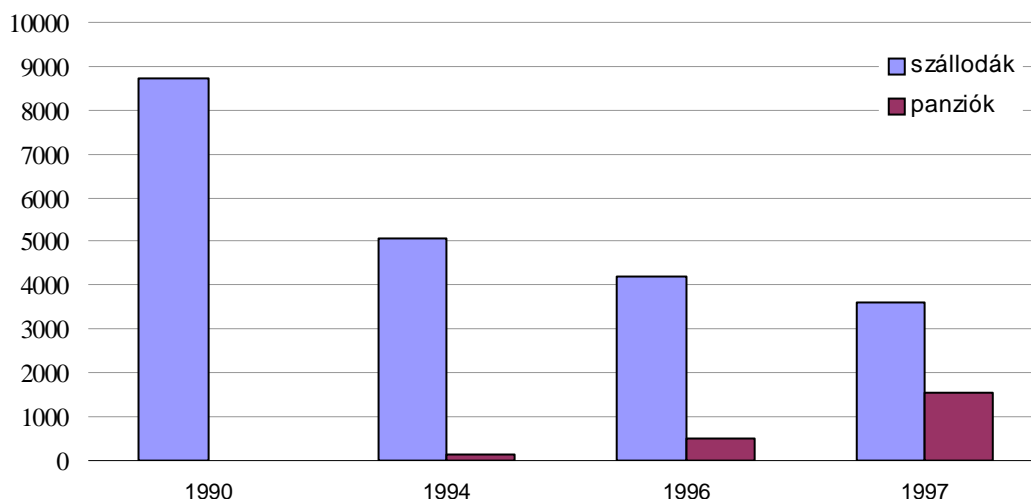
Az OKÖT településein 1990-ról 1994-re 25%-kal esett vissza az eltöltött vendégéjszakák száma. Ugyanezen időszakban a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma, ettől jóval nagyobb mértékben, 40%-kal csökkent. Az ezt követő időszakban 1997-ig a külföldi vendégéjszakák számában további 1,5%-os csökkenés figyelhető meg, míg ezzel szembe a külföldiek és belföldiek által együttesen eltöltött vendégéjszakák száma 25%-os növekedést mutat 1994-97 között.

Pest megyében a szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma több mint 50%-os emelkedés figyelhető meg, sőt, Dél Pest megye kistérségeiben együttesen több mint 80%-os volt a növekedés az 1990-es évek első 8 évében.

Az OKÖT területén ezzel szemben a szállodákban töltött vendégéjszakák száma 38%-kal csökkent.

1997-ben a szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma másfél szerese volt a panziókban eltöltöttekének. Ugyanez a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák esetében 2,3 szoros arányt mutat.

A külföldiek által eltöltött vendégéjszakák megoszlása a különböző szálláshelyeken az OKÖT területén, 1990-97

A statisztikák alapján megállapítható, hogy az OKÖT területén a szállodák iránti kereslet folyamatos csökkenést, a panziók irántié ezzel ellentétben folyamatos és nagyobb arányú keresletnövekedést mutat. Az 1997-es statisztikai adatok szerint turistaházak, nyaralóházak, kempingek, valamint fizető vendéglátás nincs a térségben. Jól tudjuk azonban, hogy bizonyos szálláshelyek nem jelennek meg a statisztikában, ezzel szemben a valóságban léteznek és

működnek. A későbbiekben látni fogjuk azt is, hogy a kimutatásokban szereplő szálláshelyekből, és a későbbiekben elemzésre kerülő vendéglátóipari egységekből a valóságban jóval több működik a térségben, mint az a statisztikai táblázatokból kiolvasható.

A főbb trendek mindezek ellenére megállapíthatók a statisztikai elemzések alapján. Ennek értelmében összefoglalásként elmondható, hogy az Ország Középe Önkormányzati Társulás területén a '90-es években:

- **A szálláshelyek koncentráltsága feloldódott és területi differenciálódás ment végbe**
- **A szállodák iránti kereslet csökkent, míg a panziók népszerűsége növekedett**
- **A külföldi turisták száma nagyobb arányban csökkent, mint a belföldieké**
- **A külföldi vendégek elsősorban a szállodákat választják szálláshelyül, míg a belföldiek a panziókat részesítik előnyben**
- **Erősödik a falusi környezetet biztosítani tudó községek iránti kereslet**

6. A térség turisztikai tényezői

A turisztikai termék a hasznok olyan egyvelege, melyet egy turisztikai célterület kínál és a turisták úgy vélik, hogy ezen hasznokat realizálják, amikor a célterületet választják utazási célpontul. A turisták szemszögéből nézve a célterületek közösségei rendkívül sok összetevővel rendelkeznek, melyek összességét turisztikai élménynek nevezzük. A turisztikai élmény egyaránt magába foglalja a vonzerőket, szolgáltatásokat, valamint a hely légkörét.

6.1. Vonzerők

Az idegenforgalmi vonzerők számbavételét és elemzését több adatforrásra támaszkodva végeztem el. A vonzerőleltár elkészítésénél nagy segítségemre volt az Ország Középe című idegenforgalmi kiadvány, melyet 1998. januárjában jelentetett meg az önkormányzati társulás. Ezen kívül felhasználtam még a Magyar Turizmus Rt. által készített, az 1998. márciusi állapotot tükröző "Magyarország turisztikai vonzerőinek számbavétele" című digitális adatbázist és a Vendégház könyvsorozatból a Látnivalók Pest megyében c. kötetet. Hasznos információforrásnak bizonyultak a térségben készített interjúk és a térségről készített, már meglévő tanulmányok, koncepciók, helyzetfeltáró szakmai anyagok is.

Vonzerőknek tekintem a térség idegenforgalmi kínálatának azon elemeit, amelyek húzó hatást fejtenek ki a keresletre és ennek a húzó, vonzó hatásnak eredményeképpen a kereslet az adott célterületet, térséget előnyben részesíti más turisztikai célterületekkel szemben. A vonzerők húzó hatása mellett azonban működik egy olyan motivációs hatás is, mely a potenciális turisták igényeit, kívánalmait jelenti. Az utazás akkor valósul meg, ha a vonzerők által kifejtett húzó hatás és a turistákban jelentkező utazási motivációk egybeesnek, azaz a vonzerők kínálta javak az egyén turisztikai igényeit elégtik ki.

A turisztikai célterületek leglényegesebb idegenforgalmi tényezői a vonzerők, melyek a turisztikai kínálat fő elemének tekinthetők. Az Ország Középe Önkormányzati Társulás vonzerőit 7+2 csoportba soroltam, melyek az alábbiak:

- Természeti vonzerők
- Ember által készített vonzerők
- Történelmi vonzerők, műemlékek
- Kulturális és etnikai vonzerők, folklór
- Gasztronómiai vonzerők
- Rekreáció
- Speciális események, rendezvények

- Üzleti, orvosi, hivatali vonzerők
- Család és barátok látogatása

A fejezet további részében a kistérség vonzerői a fenti csoportosítás szerint, vonzerőleltár szerűen kerülnek ismertetésre. Az egyes vonzerők részletes ismertetését csak olyan mélységig tartom szükségesnek jelen tanulmány keretei között, amíg azt a turizmusstratégia kialakítása, és a szükséges turisztikai termékcsomagok összeállítása megkívánja.

Természeti vonzerők

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás települései egységesen alföldi települések. Az alföldi életforma, a mezőgazdaság a kistérség településeinek alapvető jellemvonása. A kistérségben található természeti értékeket olyan formában sikerült megőrizni a jelenkorok,

hogyan az országos és helyi védettséget élvező területek nagysága összesen 4504 hektár, ami a kistérség összterületének 6,5 százaléka.¹⁸

A főváros közvetlen közelében elhelyezkedő kistérség számtalan természeti, táji vonzerővel rendelkezik, melyek között akad olyan is, mely a nemzetközi tekintetben is egyedülálló.

Északról Dél felé haladva először Ócsára érkezünk. A település jogosan nevezhető az Alföld északi kapujának, ugyanis a látogató páratlan szépségű tájba érkezik, mely 1975 óta **Tájvédelmi Körzet**. Az Ócsa, Dabas, Inárcs települések területén 3575 hektáron elhelyezkedő terület hamisítatlan képet ad arról, hogy a folyószabályozás előtt milyen lehetett az Alföld. A mocsaras, lápos területet népi nevén **turjánvidéknek** nevezik. A valamikor Soroksártól Bajáig 4-20 km szélességben húzódó turjánvidék annak köszönheti fennmaradását, hogy lefolyástalan mélyedésekben fekszik. A terület jelenleg a Duna-Ipoly Nemzeti Park része. **Gazdag botanikai** (lápok, rekettyések, páfrányok, égeres-, kőrises-, füzes láperdők, tölgy-kőrös, szil ligeterdők, szürkenyáras erdőfoltok, magassásos láp- és mocsárrétek) **állattani értékeit** (halfajok, kételtűek, hüllők, madarak, rovarok nagy fajszáma) vonzó tájkép és sajátos, Ócsán fellelhető kultúrtörténeti emlékek egészítik ki. A terület közel száz, köztük fokozottan védett madárfaj költőhelye. A lepkék közül az Öregturján egyetlen magyarországi előfordulása az ezüstsávós szénalepkének.

A Tájvédelmi Körzet területén található úszólápokat Sára János 1980-ban fedezte fel. Addig az időpontig Magyarországon egyedül a Velencei-tó úszólápjai voltak ismeretesek.

Külön említést érdemelnek a főváros közelében már ritkaságnak számító, a vizes élőhelyek közvetlen közelében, az ócsai öregfalú villanyoszlopain, kéményein vészkelő feketególyák, a Tájvédelmi Körzet területén májusban virágzó szibériai nőszirm, az ősszel virágzó kékperjés rétek és a vad orchidea fajok.

Az összesen 1078 hektárnyi területen elhelyezkedő Öreg-turján, a Tőzegbánya tavak és a szomszédságukban elhelyezkedő rétek, mint „Ramsari terület” bekerültek a Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe.¹⁹

Az Ócsai Tájvédelmi Körzet pufferezónájaként funkcionál a 140,1 hektáron elhelyezkedő, helyi védettség alatt álló Ócsai Kiskőrös-alja. A terület a magas vízállású gyepre jellemző növény- és állatvilággal rendelkezik.²⁰

Ócsa mellett található Bugyi. A település Észak-Dél irányban elnyúló határának déli részén található Felső Kiskunsági Szikes Puszt a Kiskunsági Nemzeti Park részét képezi.

¹⁸ 'Füzér' Kutatói és Szakértői Társulás: SAPARD vidékfejlesztési stratégiai program – Helyzetfeltárás, 1999. 2. o.

¹⁹ U.o. 3. o.

Szintén Bugyi déli határában, az Ürbőpusztán tömegesen előforduló apró nőszirm botanikai kuriózumnak számít. A törpe nőszirm 9,4 hektáros területe helyi védettség alatt áll.

148 hektáron terül el a **Dabasi Turjános Természetvédelmi Terület**, mely fokozott országos védettség alatt áll. Növény- és állatvilága az Ócsai Tájvédelmi Körzetétől némileg eltérő. Nagy számban találhatunk itt orchideafajokat, de jellemzők a kosbor- és a bangófélék is. A turjános ősi növénye az éger és a kőris, de sajnos már sok telepített nyárfást is találunk e területen. A terület napjainkban csak engedéllyel látogatható.

Tatárszentgyörgyön szintén több, védettség alatt álló területet találunk. A Kiskunsági Nemzeti Park területéhez tartoznak a település határának Dél-keleti részén található Peszéradacsi rétek és a kunadacsi turjános.

Tatárszentgyörgyön, Táborfalva és Örkény települések között, a honvédségi lőtér területén található az a 10 hektáros **ősborókás**, mely helyi jelentőségű természetvédelmi terület. Az ősborókás eredeti állapotában őrizte meg a jellegzetesen homokbuckás, nyáras-borókás növénytársulást. Az ősborókás területén előfordul a ritka homoki vipera is. Idegenforgalmi szempontból e terület sajnos nem hasznosítható egyrészt a katonai lögyakorlatok, másrészt a területen elhullott katonai lőszer veszélyessége miatt.

A 15 hektáron elterülő, az egykor feketefenyővel betelepített Tatárszentgyörgyi Orbán erdő ugyancsak helyi védettséget élvez.

Pusztavacson, a falutól mintegy másfél kilométerre található Magyarország Geometriai Közepontja. A **Jeltorony 4,6 hektáros közvetlen környezete** országos természetvédelmi terület.

Csévharaszt ugyan nem tartozik az Ország Középe Önkormányzati Társulásba, de a vele Dél-Nyugat felől szomszédos településekkel összefüggő erdői, természeti értékei miatt érdemes megemlíteni. A falu határában az erdők között található a **Csévi ősborókás Tájvédelmi Körzet**, mely országos jelentőségű védett terület, valamint ettől néhány kilométerre a régi Nagykőrösi országúton (földút) az egykori faluból megmaradt templom romjai, melyet a helybeliek pusztatemplomnak neveznek. A pusztatemplom körül sírok láthatók. A templomrom környéke a környező települések (Inárcs, Kakucs, Újlengyel) falvak lakóinak kedvelt kirándulóhelye.

Örkényben a több mint 2 hektáros **tölgyes arborétum** helyi védettségű terület.

A térségben jelentős az erdőterületek aránya. Az erdősültség leginkább jellemző Pusztavacsra, majd Tatárszentgyörgyre, Inárcsra, Újlengyelre és Hernádra, ahol az

²⁰ U.o. 3. o.

erősültség mértéke meghaladja mind az országos, mind a megyei átlagot. Az összefüggő alföldi erdők vadban gazdagok. Legtöbbjük kultúrerdő, azaz telepítés eredményeként alakult ki. Pusztavacson az Alföldre valamikor még jellemző, ma már csak foltokban előforduló több száz éves tölgyerdőt találunk.

A kistérség felszíni vizekben igen szegénynek mondható. Nagyobb vízfolyásnak egyedül a Duna-Tisza-csatorna, illetve ennek folytatásaként, a Duna-völgyi-csatorna számít.

Ember által készített vonzerők

Pusztavacsi jeltorony Magyarország geometriai középpontját jelzi. 1978-ban készült el a 11 méter magas, nyolcszögű gúla épület. Az 1980-as évek első felében, három évben is megrendezésre került az ún. Békefesztivál, a Képes Újság szervezésében. A rendezvényt akkor a tömegmédiákban került reklámozásra, melynek következtében 1985-ben mintegy 350 ezer fő vett részt a fesztiválon. A szervezők nem készültek fel ennyi érdeklődő fogadására. Sem a szállás, sem az étkezés, sem a tisztálkodási lehetőségek stb. nem voltak megfelelő mennyiségben és minőségben biztosítva. A botrányba fulladt fesztivál így a későbbiekben már nem került megrendezésre. A pusztavacsi jeltorony manapság kevés számú látogatót vonz. Évente mindössze egy-két turistabusz, a túralovagló és a kerékpáros kirándulók keresik fel.

Ugyancsak Pusztavacs külterületén található egy **struccfarm**, melynek tulajdonosa finn vállalkozó.

Tatárszentgyörgyön, ahol a település belterülete és az Orbán erdő találkozik található a Tábornester Bt. tanyája, melyet a vállalkozás gyerektáborként üzemeltet. Az egy hetes, tíz napos nomád táborokban általános iskolások vesznek részt. A táborlakók sátrakban töltik az éjszakát, egy arra alkalmas színben tisztálkodnak. Ételtészítésre külön főzőhelyiség áll rendelkezésre. A programba többek között íjászat, nyelvi foglalkozások, lovaglás, kocsikázás, fürdés, kerékpártúrák tartoznak.

Dabason a **gyóni strand** az elmúlt egy-két év folyamán került felújításra. A helyi önkormányzat tervei szerint 2000-ben kerülhet újbóli megnyitásra, amely így egyelőre a térség egyetlen strandjaként fog üzemelni.

Ócsán a Tájvédelmi Körzet területén nádból készített **madárvárta nádkunyhó** áll, melyet elsősorban a madárgyűrűző táborok résztvevői használnak.

Kézilabda pálya nagyságú **sportcsarnokok** Kakucson, Hernádon, Újhartyánban vannak. melyek közül a kakucsi és a hernádi lelátókkal is rendelkezik. Hernád ezen kívül uszodával és

jó minőségű tenispályákkal is bővíti a sportszolgáltatások listáját. Dabason sportcsarnok felépítését tervezi az önkormányzat. Bárki számára igénybe vehető **uszoda** jelenleg Dabas-Gyónon, a Fitness Centrumban van, ahol kondicionáló terem, szauna is a szolgáltatások részét képezi.

Történelmi vonzerők, műemlékek

A térségben, hasonló módon a természeti vonzerőkhöz találunk olyan műemlékeket, melyek a jövőben tudatos fejlesztés eredményeképpen országos viszonylatban is kiemelkedő vonzerőként jöhetnek számításba.

Elsőként érdemel említést az **ócsai református templom**, melyet a kétbellelkes falu ősi magjában építtetett a premontrei rend erődtemplomként. Máthé Márk diplomadolgozatában így ír róla: „Az Öregfalú középpontjában egy kert közepén található a premontrei prépostság XIII. században épült kéttornyos bazilikája, mely román kori építészetünk egyik legszebb és legértékesebb alkotása.”²¹ A bazilikális elrendezésű templomot a közelmúltban, 1986-95 között állították helyre. A műemléktemplom az Alföld egyetlen teljes egészében fennmarad román kori temploma, mely a helyreállítást követően, 1996-ban Europa Nostra-díjat²² kapott. A templomot a helyreállítás idején az eredeti alaprajznak megfelelően kőfallal vették körül. A templom különlegességének érzékeltetésére néhány mondatot idézetként ragadok ki Máthé Márk diplomamunkájából: „A templom a rend ismert alkotásai közül a leggazdagabb alaprajzi elrendezésű...A három sokszögű szentély szélső apszisai nem a mellékhajók tengelyében folytatódnak, s ami különlegességnek számít, a kiugró keresztház, kereszthajó, az e kori román stílusú templomoknál ritkaság...A templom bejárat nélküli nyugati homlokzatán két torony található, ez a homlokzat a legegyszerűbb...A főhajó déli oldalán, illetve a kereszthajó északi szárnyán maradt meg az ívsoros párkány hosszabb része, ahol finoman faragott állat- és emberfejekben végződnek az ívek. A félköríves záródású oszlopokkal gazdagított déli kapu homlokfala, oszlopfelvezetei úgyszintén díszes kialakításúak...A hajókat fa síkmennyezet fedi. A sekrestyék keresztboltozata az eredeti román kori...A főszentélyben látható összefüggő

²¹ Máthé Márk: Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Körzetben, diplomadolgozat, 1999, 26.o.

²² Az Europa Nostra egy non-profit, egész Európára kiterjedő ernyőszervezet, amely több mint 200 örökséggel foglalkozó non-profit szervezetet, 100 helyi és regionális önkormányzatot és kb. 1000 magánszemélyt foglal magába, összesen 35 európai országból. A szervezetet 1963-ban alapították meg. 1991-ben egyesült a Kastélyok Nemzetközi Intézetével (International Castles Institute). Az Europa Nostra fő célkitűzése az európai építészeti és természeti örökség védelme és megőrzése. Az Europa Nostra szimbóluma hét elemet tartalmaz, melyek reprezentálják az örökség fogalmát: hegység, folyó, fa, katedrális, templom, kastély és házak. Ezek mindegyike fontos az örökség szempontjából, ugyanakkor nagyon sokszor veszélyeztetve is vannak, védelmet igényelnek.

falkép együttest 1900-ban tárták fel, a sokszori restaurálás sokat rontott hitelességén, de a XIII. sz. végén készült falképeket a legújabb technikák segítségével sikerült magas színvonalon bemutatni.”²³

Ócsán további jelentős számú, kiemelkedő történelmi, kulturális vonzerő gazdagítja még a kínálatot. Ezek közé tartozik a **Bólyai János Gimnázium és Kereskedelmi szakközépiskola tornyos épülete**, mely egykor a szolgabíróság épületeként funkcionált. 1949. után a torony alatti pince börtön volt. **Ócsa római katolikus temploma** a XVIII. században épült, barokk stílusú épület. A templom melletti Szabadság téren látható az 1990-ben **helyreállított koronás turul emlékmű**. A román kori műemléktemplom mögött lévő nádfedeles házakban található az Ócsai Tájvédelmi Körzet fogadóháza, melyet egyben **tájházként** üzemeltet a Tárnic Bt. A tájházban népi bútorokból, ruhadarabokból, berendezési tárgyakkól, konyhai eszközökből, mezőgazdasági szerszámokból összeállított **néprajzi gyűjtemény** látható. A falu ezen ősi magja mind a mai napig őrzi az eredeti kétbaltelkes falu szerkezetét és hangulatát, görbe utcáival, kicsiny portáival, nádfedeles házaival. Több leírás is a látnivalók közé sorolja a református temető hátsó felében található **kopjafás temetőt**. Máthé Márk azonban óvatosságra int mindenkit e „láttnivalóval” kapcsolatban, amikor a következőképpen fogalmaz: „...a temető sajnos a jelenlegi állapotában inkább lehangoló látványt nyújt, mint egy kellemes esztétikai élményt.”²⁴ A temetőtől egy kilométerre találjuk az **Öreg-hegyi szőlős pincésort**. Az eredeti megjelenésében az Alföldön ma már ritkaságnak számító, egymás mellett sorakozó, földbe vajt, nyeregtetős, ollóágas, nádtetős lukpincék megkapó látványt nyújtanak. „Vannak egyágú picék, de általában az anyapincéhez fiókpincék is csatlakoznak.”²⁵ A szőlőhegyen nádfedeles, sátoztetős, kémény nélküli préskunyhókat találunk.

Amint az a leírásokból kiderül az Ócsai Tájvédelmi körzet által kínált turisztikai csomag látnivalókban bővelkedik ugyan, viszont nem tartalmaz a látnivalók egyediségéhez párosítható étkezési és szálláslehetőséget, továbbá nincs megfelelő minőségű és mennyiségű WC, hiány mutatkozik köztéri szemetesekből és parkolóhelyből.

Ócsa és Dabas között, az 50-es út mentén Felsőbabád pusztán áll a **felsőbabádi kastély**, mely jelenleg a Felsőbabádi Rt. központi épülete. A kastély a turisták számára megtekinthető, azonban sem szállás, sem étkezési lehetőség nem áll rendelkezésre.

²³ U.o. 26-27.o.

²⁴ U.o. 35.o.

²⁵ Látnivalók Pest megyében (Vendégváró útikönyvek sorozat), 1998, 97.o.

Bugyi háromszögletű barokk főterén található a település **római katolikus temploma**, melynek tornyát jelen koncepció készítésének ideje alatt újították fel. E téren látható az ugyancsak barokk stílusú **Beleznay-kastély** is, melyet erősen átépítettek e században. Az önkormányzat tervezi a kastély eredeti állapotban való visszaállítását és szabadidős, illetve közösségi helyként való hasznosítását. A község református templomát ugyancsak a XVIII. században építették, amely mellett látható az egykori **szégyenkő**, mely feltételezések szerint avar síremlék is egyben. A község szélén találjuk a **Vorster-kastélyt**, melyben jelenleg vállalkozó lovas panziót működtet. Vadászkastélyként épült a település szélén, Ráda pusztán található, jelenleg magánkézben lévő kastély.

A Sáriból, Gyónból, és Alsó-, valamint Felsődabas településből kialakult Dabas város szintén bővelkedik történelmi, műemléki látnivalókban. A jelenben fellelhető látnivalók a XIX. század reformkorában gyökereznek. Tudjuk, hogy 1836-ban már állt a híres **Nemesi Kaszinó** épülete, mely ma a város művelődési központja. Ebből az időből több olyan család neve is köthető Dabashoz, akik a magyar reformkor neves alakjai voltak. A Kossuth család 2 éven keresztül élt Dabason, Kossuth Lajos édesapja itt is van eltemetve és máig áll a család egykor tornácos épülete. Katona József, a Bánk Bán írója Dabasi Halász Bálintnál volt joggyakornok egykoron.

Dabas sajátosan magyar építészeti jellege is főként a reformkorban alakult ki. Tudjuk, hogy az 1830-as években községi építési bizottság működött előre megfogalmazott rendezési koncepcióval. A XIX. században épül **kisnemesi udvarházak és kúriák**, melyeknek száma több mint 30, később a paraszti építkezésre is rányomták bélyegüket, máig meghatározó elemei a múlt századot idéző városképnek. A régi kúria épületek jellegzetessége a homlokzat síkjában maradó oszlopos tornác. E tanulmány keretei között nincs mód minden kúria számbavételére. Részletes leírásukat az *Építészeti emlékek Dabason – a klasszicista kúriák múltja és jelene* c. kiadvány tartalmazza. E kiadványban olvasható a kúriákkal kapcsolatos megfogalmazás: „Dabason mind a mai napig áll az épületek többsége, de számos közülük már nem élvez országos védelmet, ami azt bizonyítja, hogy a helyi akarat és igény még biztosítani tudja a fennmaradásukat, noha a telkek felaprózódásán már nem lehet segíteni. Sajnos sokszor a kúria történelmi bejáratát, fő nézetét csonkították meg, vagy a kúriától 5,0 m-re húzódik a telekosztás. A meg gondolatlan és szabálytalan telekosztásokkal nyeles telekké alacsonyították az egykori díszparkot, „korszerű” házzal takarva el az egykori remekműveket. Az egykor a

gazdasági élet színteréül szolgáló melléképületeket fokozatosan lebontották vagy telekosztással leválasztották a kúriáról.”²⁶

A városi önkormányzat a felújításra szoruló **Halász Bálint-kúriában** tervezi kialakítani a létrehozandó vállalkozói információs központ épületét.

A dabasi kúriák közül sok középületnek (óvoda, általános iskola, könyvtár, református parókia) ad helyet, csakúgy mint az 1893-ban épített örkényi **Pálóczy-Horváth-kúria**, mely ma művelődési ház és lakás. **Örkény falumúzeumát** egy 1845-ben épült parasztházból alakították ki, ahol helytörténeti kiállítás tekinthető meg. 1914-ben épült a mai Pálóczi Horváth István Szakképző Iskolának otthont adó szép épületegyüttes, mely a község főterén található.

Dabas déli településrészén Gyónon az egykori, jelenleg felújítás alatt álló strand mögötti temetőben az ócsaihoz hasonló **kopjafás temető** található. A helyiek szerint az itt található kopjafák száma több az ócsainál.

Tatárszentgyörgy központjában a hagymakupolás római katolikus templom előtt Rákóczi emlékmű áll. A község déli határában **Sarlóspusztán** a fennmaradt régi kúria épületében, és a nemrégiben megépült, a múltat idéző új épületekben **lovasfogadó** működik, ahol képet kaphatunk arról, hogy hogyan is néztek ki és működtek az egykori alföldi uradalmi gazdaságok.

Táborfalván a falutól elkülönülve az 50-es út másik oldalán a katonai bázison található az egykori tiszti kaszinó épülete mely ma helyőrségi klub. A faluban az újonnan épített községháza épülete előtt **kopjafákból készített 1848-as emlékmű** látható. A községháza melletti klasszicizáló művelődési ház timpanonjával és dór oszlopsorával tekintélyt ad a falu főterének.

Pusztavacson különösen hangulatos, Magyarországon ritkán alkalmazott **körtér alkotja a falu központját**. A tér közepén elhelyezkedő park középpontjában áll a **falú római katolikus temploma**, mellette játszótér található, melynek bővítését tervezi az önkormányzat. A főter külső ívén a település közintézményei, kereskedelmi épületek helyezkednek el. A zsákutcás település bejáratánál találjuk a viszonylag jó állapotban megmaradt XV. századi **romtemplom** fennmaradt templomtornyát, melyet a kőomlás balesetveszélyessége végett kerítéssel vetetett körbe az önkormányzat. A templom előtti téren látható a **13 aradi vértanúról készített kopjafás szoborcsoport**.

²⁶ Jelenik – Klaniczay: Építészeri emlékek Dabason, 19.o.

Hernádon az alföld építészeti stílusától elütő, alpesi stílusban megépített épületekkel szép számban találkozunk. A település központi parkjában szépen faragott kopjafa található.

A német nemzetiségi Újhartyánban párhuzamosan futó tiszta utcákat találunk. A község főterén található a műemlék jellegű, **késő barokk római katolikus templom**. A XX. század eleji hangulatot idézi még a templom mellett álló Plébánia és tőle néhány száz méterre lévő községháza. A településre jellemző stílusú faluházban jelenleg Zeneiskola működik.

Inárcson jelenleg a szociális otthonnak ad helyet az egykori **Tolnay-kúria**. Az önkormányzat tervei között szerepel, hogy a közeljövőben új, korszerűbb épületbe költöztetik a szociális otthont, a valamikori Tolnay-kúriát pedig átalakítják községházává. A település belterületének határában, az Ócsai Tájvédelmi Körzet közvetlen közelségében, a török idők alatt elpusztult valamikori falu területén rábukkantak egy középkori templom maradványaira. E helyen az önkormányzat 2-3 hektáron **milleneumi emlékhelyet** hozott létre, az „elsüllyedt” falu helyét Polyák Ferenc falfaragó, a népművészet mestere által készített kereszttel, a keresztet körülvevő kopjafákkal és haranglábbal jelölték meg. Az önkormányzat tervei között szerepel, hogy az emlékhelyet összesen 16-18 Polyák-szoborral népesítik be, melyeket legnagyobb történelmi alakjainkról mintáznak majd.

Kulturális és etnikai vonzerők, folklór

Újhartyán sváb hagyományait mind a mai napig őrzi. A településen minden korosztályban működik **néptáncsoport**. **Három sváb fúvószenekarral** is büszkélkedhetnek. A hagyományos sváb bált minden évben február második szombatján rendezik meg a községben. A település német testvértelepülése Baden-Württemberg tartománybeli Freiberg a. N., mely településsel csereutazásokat is szerveznek.

Bugyin **több híres népművészeti csoport** is működik: népdal-, népzenei-, néptánc csoportok. Országos hírnévnek örvend a **Pántlika néptánc** együttes. A népi együttesek évente kétszer rendeznek a községben bemutatót.

Tatárszentgyörgyön működik a **Boróka énekkar**, melyet tagjai helyi asszonyok.

Dabas-Sáriban jelentősebb számú szlovák kisebbség él.

Újlengyelben a betyárvilág múltjához tartozik a betyárvilág egy-egy emléke.

Táborfaván 1970 óta működik a Népzenei Együttes. **Népzenei fesztiváltábort** évente rendszeresen szerveznek a településen.

Inárcson minden évben megrendezik az **Országos Népzenei Napokat**.

Gasztronómia

Újhartyán sváb népszokásaihoz szorosan hozzátartoznak a sváb eredetű népi ételek is. Ezek közül a legismertebbek a **babos tészta**, a **labdarózsa** és a **hagymáslepény**. A helyi művelődési ház szervezésében újhartyáni asszonyok 1998-ban részt vettek a Gödöllőn megrendezett Gasztronómiai Napon, ahol két aranyérmes is nyertek.

Ócsán a Tájvédelmi Körzet bemutató pincéjében megismerhetik a borkészítéshez kapcsolódó hagyományos eszközöket, és megkóstolhatják a **homokon termesztett borok** ízét. Ugyanitt az Ócsai Tájvédelmi Körzet **régi magyar gyümölcsfajok** bemutatókertjét tervezi létrehozni, melyhez 2 kisebb telket vásároltak.

Hernádon a falunap alkalmával évente rendeznek főzőversenyt is, ahol a résztvevők elkészítik a helyi specialitásokat.

Dabason a **vadrózsából készült likőr** igazi italkülönlegességnek számít, amely egyelőre azonban csak egy helyi lakos házi készítésében található meg a kisvárosban, ennek ellenére a benne rejlő lehetőség miatt a kistérség gasztronómiai lehetőségeit gyarapítja.

Rekreáció

A térségben kisebb **horgászásra alkalmas tó** Örkényben, Dabason (Mántelek, Kardos Tanya), Hernádon, Táborfalván és Tatárszentgyörgyön van. E kisebb horgásztavak jellegzetessége, hogy elsősorban a helyi és környékbeli települések horgászainak nyújtanak horgászásra alkalmas vízfelületet, a messzebről vagy Budapestről érkező horgászok száma elhanyagolható.

Örkényben a település belterületének határában helyezkedik el a horgásztó, melynek partján horgásztanya kínál étkezési lehetőséget. A tó mellett a gyerekeknek ötletes játszótér kínálkozik elfoglaltsággal.

Tatárszentgyörgyön a település belterületének nyugati határától mindössze 1 km-re, 4-5 hektáros horgásztó helyezkedik el. A „tóban” már jelenleg is van víz, ugyanis a helyi horgászok saját finanszírozásban kimélyítették a medret, és halakat telepítettek az egykor vályogvetésre használt gödrökben. Az önkormányzat a terület rekultivációjával kíván hozzájárulni a tó értékének és vonzerejének növeléséhez.

Hernádon az önkormányzat a település Örkény felőli oldalán szintén horgásztavat kíván létesíteni. A kiválasztott területet rét és ligetes erdő övezi, így az esztétikailag is megfelelő környezetet biztosíthatna a horgászoknak.

Táborfalván, a község belterületének közvetlen határában helyezkedik el egy horgásztó, melyet a helyi, több mint 70 tagot számláló Tábor Sporthorgász Egyesület és a Táborfalvi Horgászegyesület működtet.

Ugyancsak a környékbeli horgászoknak jelent horgászásra alkalmas vízfelületet a térségben Észak-Dél irányban húzódó Duna-Tisza-csatorna.

Ugyancsak itt említendő meg a kavicsbányászat következtében **keletkezett bányatavak Bugyi külterületén**. E tavak legtöbbje még jelenleg is kitermelés alatt áll, rekultivációjuk csak a kitermelés befejezése után kezdhető meg. Az elmúlt évtizedben a már kitermelés alól kivont tavak esetében nem követte oly mértékű rekultiváció a bányászatot, amint az kívánatos és elvárt lett volna. A helyzet a legutóbbi időben változott: az önkormányzat a bányavállalkozókkal kötött szerződés részeként elkészített rekultivációs terveket igyekszik jobban érvényesíteni, mindezzel e tavak idegenforgalmi hasznosítását előkészíteni. Bugyi területén eddig egyetlen tó, az ún. Pecatanya került idegenforgalmi hasznosításra. A Bugyi környéki kavicsbánya tavak igen sok horgász kedvelt úticéljai. E mélyvizű tavak változatos halállománnyal rendelkeznek. Feltétlenül fenn kell tartani jó vízminőségüket, és óvni kell őket az elhínárosodástól.

A térségben jelentős számú lovas tanyát, lovas panziót, lovaglási lehetőséget találunk. Ezek közül legjelentősebb a **Sarlópusztán található lovasfogadó**, ahol szálloda, étterem, drinkbár, uszoda, teniszpálya, fedett lovarda áll a vendégek rendelkezésére. A lovas programok között túralovaglást, lovas oktatást, egész napos lovas kirándulást, vadászlovagoltatást és kocsikázást kínálnak. A tatárszentgyörgyi Sarlópuszta kínálatát az árak magas színvonala miatt elsősorban a hazai felsőosztálybeli és a külföldi turisták tudják igénybe venni.

Szintén Tatárszentgyörgy külterületén található a jelenleg német tulajdonban lévő **Kaland Tanya**, mely Sarlópusztánál szerényebb kínálatú lovas panzióként működik, valamint ugyancsak itt találjuk a **Betta Country Club**-ot, mely szintén lovagoltatással foglalkozik. Az előbbi vállalkozás szállással és étkezési lehetőséggel, az utóbbi csak étkezési lehetőséggel várja a lovagolni vágyókat.

Örkény külterületén, Ilona majorban az önkormányzat telket biztosított egy lovas panzió létrehozásához, melynek megépítése folyamatban van.

A térség másik szegletében, Inárcson 4 hektáron működik a **Farm Lovas és Szabadidőcentrum Kft.**, melynek területéből 2,1 hektáron helyezkedik el a vendégváró rész. A négy éve üzemelő Farmon panzió, faházak, étterem, világított teniszpályák, homokfoci pálya, versenykarám, olasz medence, szauna, kondicionáló terem áll rendelkezésre.

Rendszeresen rendeznek fogathajtó, távlovagló és akadályható versenyeket. A programkínálatban havonta egyszer szerepel csillagtúra ajánlat is, mely igény szerint az egy napostól akár az egy hetesig is eltart.

Hernádon lovas klub működik, akik rendszeresen rendeznek lovasversenyeket, lovasbemutatókat.

Táborfalván a Természetbarát Lovastúra Országos Szövetség választott 20 hektáros telephelyet az 50-es út melletti területen, ahol 2000. tavaszára elkészül egy 10 lovas, szeptemberében pedig egy 32 lovas istálló. A programkínálatban kezdő, középfokú és haladó **lovasoktatást, valamint táborszervezést** terveznek. Elsősorban általános és középiskolás diákokra alapozzák a kínálatot. A tanulók az egy hetesre, tíz naposra tervezett tábor ideje alatt egy, a területen lévő tanyán sátrakban szállnak meg. Alkalmanként maximum 30 fő táboroztatására nyílik lehetőség. Az első csoport 2000-ben érkezhetsz a táborba.

Versenylovak pihentetésével Kakucson két tanyán lévő vállalkozás is foglalkozik. Az értékes versenylovak idegenforgalmi hasznosítás szempontjából nem képezik a térségi lovas kínálat részét.

A pusztavacsi struccfarm tulajdonosa Újhartyánban és Pusztavacson egyaránt tart lovaglásra is alkalmas lovakat.

Dabas-Gyón határában, a Tatárszentgyörgyre vezető műút mellett található a **Kardos Tanya**, ahol lovaglási és horgászási lehetőséggel várják a vendégeket. A tanyán étkezési lehetőséget is biztosítanak a vendégek számára. Ugyanitt minden nyáron **roncsderby** versenyeket rendeznek.

A térség nagy kiterjedésű, vadban gazdag erdői megteremtik a lehetőségét a **vadászatnak**. Szinte majd' minden településen működik vadásztársaság (Tatárszentgyörgy, Táborfalva, Bugyi, Hernád, Újlengyel, Inárcs, Ócsa, Kakucs, Örkény), és több település területén található vadász-, illetve erdészház (Pusztavacs, Újlengyel, Bugyi, Ócsa, Táborfalva).

1. táblázat

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás településeinek vadásztársaságai

▪ Dr. Nagyalányosi Gyula Vadásztársaság Egyesület, Bugyi	▪ Bársony István Vadásztársaság Egyesület, Újlengyel
▪ Tessedik Sámuel Vadásztársaság, Bugyi	▪ Tatárszentgyörgyi Vadásztársaság
▪ Március 15. MGTSZ Vadásztársaság, Hernád	▪ Jagermeister Vadásztársaság, Ócsa
▪ Inárcs – Kakucs Természetbarátok Vadásztársaság Egyesület, Kakucs	▪ Örkény – Tábor Vadásztársaság, Örkény - Táborfalva
▪ Kakucs Vadásztársaság Egyesület, Kakucs	▪ Egyetértés Sport Vadásztársaság, Ócsa
▪ Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság, Inárcs	▪ Nagykunsági Erdő és Fafeldolgozó Vadásztársasága, Pusztavacs

Speciális események, rendezvények

Inárcson a Farm Lovas- és Szabadidőcentrum Kft. **strandfoci országos bajnokságot** szervez. Ennek megfelelő strandfoci pályát is létesítettek.

Bugyin jelentős és látványos eseménynek számít a minden évben, októberben megrendezett **szüreti felvonulás**, ahol a község népművészeti csoportjai is fellépnek.

Újhartyánban a június első vasárnapján megrendezett falunap számít rangos eseménynek, melyre a külföldi vendégeket is hívnak, elsősorban a németországi Freiberg a.N. testvértelepülésről.

Pusztavacson 2000-ben az eddiginél nagyobb szabású, **milleneumi falunapot** kívánnak rendezni. Ennek keretében kerül majd sor a település zászlójának felavatására is.

Hernádon augusztus első felében rendeznek falunapokat, melyen nemcsak helybeliek, hanem Budapesttől Kecskemétig érkeznek vendégek. A hét esztendeje híres rendezvényt utcabál zárja.

Táborfalván a Magyar Kerékpáros Túrázók Szövetsége 1998. májusában rendezett **nemzetközi kerékpáros versenyt**, melyre a környező országokból is érkeztek résztvevők. A 450 résztvevőt mozgósító, minden évben más helyszínt választó versenyt immáron hetedik éve rendezték meg. A helyi szervezők véleménye szerint Táborfalva és környéke a jövőben is alkalmas lehet ilyen és ehhez hasonló kerékpáros programok helyszínéül.

Tatárszentgyörgyön 1999-ben került először megrendezésre **országos szintű kutyakiállítás** a helyi sportpályán október hónapban. Az egész napot betöltő rendezvényt szeretnék minden

évben újból megrendezni a helyeik. Ugyancsak Tatárszentgyörgyön évente megrendezik azt a **csillagtúrás motoros rally-t**, melynek útvonala a ladánybenei út melletti homokos területeken halad.

Egyéb vonzerők

A turizmust tágan értelmezve a vonzerők körébe sorolandók a családi és baráti kapcsolatok is, valamint a nagyobb, több szolgáltatást nyújtó települések üzleti, egészségügyi, hivatali szolgáltatásai.

Ez utóbbiak vizsgálatakor megállapítható, hogy a térségben városi rangjához mérten Dabas rendelkezik a legnagyobb üzleti, egészségügyi, hivatali vonzáskörzettel. Kisebb vonzást gyakorol e téren a térségben Örkény, valamint Inárcs is. Ócsa sajátos agglomerációs és közlekedési helyzete révén az Ország Középe Önkormányzati Társulás településeire e tekintetben nem gyakorol vonzó hatást.

Németországi testvérvárosi kapcsolata, amint azt már fentebb említettem, Újhartyán rendelkezik. Ócsának határokon túli magyar településekkel vannak testvér települési kapcsolatai, valamint egy skóciai és egy francia településsel. A testvér települési kapcsolat eseti, ám 2000-ben a helyiek a milleniumi rendezvényekre meg kívánják hívni külföldi testvérvárosait is.

6.2. Turisztikai szolgáltatások

Amíg a vonzerők szerepe az, hogy a térségbe csalogassák a turistákat, addig a szolgáltatások a már jelen lévő turisták térségben jelentkező igényeit elégítik ki. E szolgáltatásokat részben a vállalkozói, részben az önkormányzati szféra nyújtja. A vállalkozók olyan szolgáltatásokat nyújtanak, mint a szállás, az étkezés, a szolgáltatóházak és a vásárlási lehetőségek. Az önkormányzatok a közbiztonságért, a települések tisztaságáért, a parkokért, az utcai padokért, a nyilvános illemhelyekért, az információk szolgáltatásáért felelősek.

A szolgáltatások a turisztikai terméknek egyaránt fontos részei, akár a turisták, akár a helyi szereplők oldaláról nézzük azokat. A turisták esetében a szolgáltatások a kényelem és a kikacsolódás részét képezik. Ugyanakkor a helyi szereplők bevételekhez jutnak az egyes szolgáltatások nyújtása által.

A turisztikai szolgáltatások szorosan kapcsolódnak a vonzerőkhöz, mivel a vonzerők által generált turisták igényeit a szolgáltatások elégítik ki. Például a turisták költségeinek növekedése a panziókban vagy éttermekben nem valósulhat meg a vonzerők minőségének vagy mennyiségének fejlesztése nélkül. Ugyanakkor a szolgáltatások minőségének szegényessége csökkenti a turistáknak a térségben szerzett élményeit és előfordulhat, hogy ennek hatására nem keresik fel többet a kistérséget vagy másokat lebeszélnek erről.

Szálláslehetőségek

A térségben működő szálláshelyek tekintetében a valóságban bővebb kínálattal találkozunk, mint ahogyan az a statisztikai nyilvántartásokban szerepel. A Központi Statisztikai Hivatal adatbázisában, 1997-ben mindössze 8 térségi szálláshely szerepel, melyekből 2 szálloda, 6 panzió. A kutatómunka során feltártak, valamint a már meglévő térségi kiadványok, szórólapok alapján a térségben található szállodák és panziók együttes száma a duplája a statisztika által kimutatottnak. A térség legtöbb panziója az 1990-es években, az M5-ös autópálya megépítéséhez kapcsolódik, de az 50-es út mellett is találunk panziókat. A nemzetközi tranzit utak melletti panziók vendégforgalmát elsősorban az átutazó forgalom adja. A sztráda melletti panziók legnagyobb hátránya a térségbe célzottan érkező turisták számára, hogy azok a térségre egyébként nem jellemző zajos és forgalmas környezetben, nehezen megközelíthető helyen találhatók.

A falusi turizmus egyelőre csíráiban van jelen a térségben. Néhány településen, mint Ócsa, Újhartyán, Táborfalva és Tatárszentgyörgy mutatkoznak kezdeményezések a falusi turizmus iránt. A térség településeinek nagy részén azonban a helyiek idegenekkel szembeni bizalmatlansága, a turisztikai hagyományok, a követendő minták hiánya és a tapasztalatlanság következtében nem alakult ki falusi vendéglátás. Azokon a településeken, ahol mutatkozik bizonyos érdeklődés a falusi turizmus iránt, ott a település nemzetközi, testvérvárosi kapcsolataival, magyarázható ez a jelenség. A külföldről nagyobb számban, a település ünnepeire, rendezvényeire érkező települési vezetők, meghívott vendégek évente néhány alkalommal való elszállásolása természetesen még nem nevezhető falusi turizmusnak, de mindenképpen a falusi vendégfogadásra való hajlandóságot jelképezi e tekintetben.

A hagyományos értelemben vett falusi turizmus egyedül Ócsán figyelhető meg a térségben, ami a település gazdag turisztikai kínálatának, a vonzerők gazdagságának és összetettségének köszönhető.

Turistaházak és nyilvános kempingek nem találhatók a térségben. A kempingeknek azon formája viszont kialakulóban van, melyre leginkább a tanyakemping kifejezés a megfelelő. A tanyakempingekbe szervezett csoportok érkeznek, a sátrakat az udvaron, a ház körül helyezik el, a tisztálkodási lehetőségek pedig a tanyaépületben találhatók. A szállásadás ezen olcsó és egyszerű formáját a szervezett gyermeküdültetéseknel alkalmazzák. Példa rá a tatárszentgyörgyi Tábornester Bt. vagy Táborfalván a 2000-tól üzemelő a Természetbarát Lovastúra Országos Szövetség programjához kapcsolódó, vállalkozó által létesített 20 hektáron elhelyezkedő lovas oktatóközpont is. Dabason, Pusztavacson és Táborfalván is megfogalmazódtak olyan elképzelések, melyek szerint az egyes turisztikai vonatkozású, alkalmi rendezvényekhez kapcsolódva alkalmi sátortáborokban való elszállásolást tesznek lehetővé.

Inárcson a Bucka elnevezésű településrészen mintegy 20 hétvégi ház ékelődik a lakóházak közé, melyek legtöbbje budapesti tulajdonosok kezében van.

2. táblázat

Szállodák és panziók száma a térségben

Település neve	Szállodák és panziók száma
Dabas	4
Inárcs	3
Tatárszentgyörgy	3
Újhartyán	2
Bugyi	1
Ócsa	2
Térség összesen	15

A térség szálláshelyeit igénybe vevő turizmusnak ma még egyelőre csak két formájáról beszélhetünk. Az egyik a nemzetközi utak átmenő vendégforgalmából áll, akik egy éjszakára, állnak meg az út széli panziókban, a másik a térségbe szervezett módon érkező csoportokból tevődik össze. Ez utóbbiba tartoznak a vadásztársaságok által szervezett vadászcsoporthoz, a budapesti iskolák gyermekcsoportjai, vagy a szolgáltatások széles skáláját nyújtó lovasfogadók szervezett vendégei. Egyelőre alacsony a térségbe "spontán" módon, az egyes látnivalókat felkereső, hétvégi rendezvényekre érkező, a térségben néhány napot eltöltő turisták száma.

Étkezés

Az étkezési lehetőségek tekintetében a térség bizonyos mutatóiban jobb, bizonyos mutatóiban némileg a megyei átlag alatt helyezkedik el.

A melegkonyhás üzletek ezer lakosra jutó száma 0,6 volt 1996-ban. A megyei átlag ugyanebben az évben 0,9 volt, némileg a térségi átlag felett. Amíg azonban megyei szinten 11,6%-os növekedés mutatható ki 1994-hez képest, addig a térségben mindössze 3,3%-kal nőtt a melegkonyhás üzletek száma. A legtöbb melegkonyhás üzletet Dabas (12), Ócsa (8) és Táborfalva (4) mondhatja magáénak.

Az Ország Középe Önkormányzati Társulás területén (0,4) ezer lakosra számítva kétszer annyi cukrászda működött 1996-ban, mint átlagosan a megye területén (0,2). Az OKÖT területén 9,5%-kal nőtt a cukrászdák száma 1994-hez képest, míg a megyében stagnált. A települések közül e tekintetben kiemelkedik Dabas (9), Ócsa (4) és Táborfalva (3).

1996-ban a vendéglátóipari üzletek ezer lakosra jutó száma a kistérségben (4,16) elmaradt a megyei átlagtól (5,27). Ezzel együtt a megyében 5,3%-os növekedés figyelhető meg 1994-hez képest, ugyanakkor a térségben 3,1%-kal csökkent a vendéglátóipari üzletek száma.

A TSTAR adatbázis szerint az OKÖT területén 1997-ben 48 étterem működött. Ebből a legtöbb Dabason (15), Ócsán (8) és Táborfalván (5). Nem regisztrált a statisztika éttermet Újlengyelben.

Térségi közlekedés

A térség közúti közlekedési lehetőségei igen jónak mondhatók. Északról, Budapest felől, valamint Délről, Kecskemét felől egyaránt az M5-ös és az 50-es főúton lehet a legkönnyebben eljutni a térségbe. A Dunántúli területekkel való viszonylag gyors megközelítést az M0-ás körgyűrű M1-ig terjedő szakasza teszi lehetővé. Az autópályáról Ócsánál, Inárcsnál, Újhartyánál és Örkénynél lehet letérni a térségbe.

A kerékpárosok számára elsősorban a térség egyes településeit összekötő alsóbbrendű, alacsonyabb forgalmú utak jelentenek közlekedési lehetőséget. Így kiváló kerékpárútnak minősül az Ócsától Dél felé vezető, Inárcsnál két felé ágazó műút, mely egyrészt Ócsát, Inárcsot, Kakucsot, Újhartyánt, Hernádot, Örkényt és Táborfalvát kapcsolja össze, másrészt Ócsát, Inárcsot, Dabas Szőlőket és Hernádot. Szintén kerékpározásra alkalmas útnak mondható alacsony forgalma miatt a Bugyit, Dabast és Tatárszentgyörgyöt összekötő, szintén Észak-Dél irányú alsóbbrendű műút. A térségből Dél felé Táborfalvát követően Lajosmizse

határától már kiépített kerékpárút áll rendelkezésre. Táborfalváról Ladánybene érintésével juthatunk el Kecskemétre a legbiztonságosabban. A kerékpárosok számára a Budapesttel való összeköttetést az Ócsáról Soroksárra vezető alacsonyforgalmú műút teszi elsősorban lehetővé. A fővárost Dél felől elkerülő gyűrű magas kamionforgalma miatt kerékpározásra nem ajánlható.

Vasúton a térség a Kőbánya-Kispestről állomásról induló Budapest - Lajosmizse - Kecskemét egyvágányú vonal járataival érhető el.

Vásárlási lehetőségek

A térségben széles választékkal rendelkező üzletek elsősorban a nagyobb településeken találhatók, így Dabason, Ócsán, Inárcson, Táborfalván, Bugyin. A kisebb településeken az alapellátás áll a turisták rendelkezésére.

A kiskereskedelmi boltok ezer lakosra jutó száma 1996-ban a térségben 15,8 volt, amely némileg elmaradt a megyei átlagtól (16,8). Ez az arány Kakucs, Tatárszentgyörgy és Újhárgyán településeken volt a legalacsonyabb, ahol az ezer főre jutó kiskereskedelmi boltok száma 10 alatt maradt. E tekintetben a legjobban ellátott településeknek Dabas, Ócsa és Táborfalva mutatkoztak. Az ezer lakosra jutó kiskereskedelmi boltok számának térségi (10,4) növekedési üteme 1994-96 között lényegében megegyezett a megyei átlaggal (10,5).

A ruházati üzletek és a kultúrcikk üzletek számának alakulása tekintetében a térségi helyzetkép hasonlóképpen alakul a kereskedelmi boltoknál leírtakkal.

A térség nagyobb településein mindenhol növekedés figyelhető meg a kereskedelmi, ruházati és kultúrcikk üzletek számában, míg a kisebb településeken stagnálás figyelhető meg. Örkény kivételt mutat a térségben, mivel 1994-hez képest 1996-ra jelentős csökkenés állt be mind a kereskedelmi, mind pedig a ruházati üzletek számában.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a szolgáltatások tekintetében a jobb adottságú települések közé Dabas, Ócsa, Táborfalva, Bugyi, Hernád, Örkény és Inárcs tartoznak, míg ezzel szemben Újlengyelben, Pusztavacson, Kakucson és Újhartyánban szegényesnek mondható a szolgáltatások skálája.

III. RÉSZ: HOGYAN FEJLESSZÜK A TÉRSÉGI TURIZMUST?

7. A térségi turizmusfejlesztés szereplői

Kínálati oldalról szemlélve a turizmust az Ország Közepe Önkormányzati Társulás turizmus szereplői között az önkormányzatokat, a turisztikai vállalkozókat, a civil szervezeteket és a magánszemélyeket egyaránt meg kell említeni. E szereplők egyaránt felelősek a vonzerőkért, szolgáltatásokért és a turizmus egyéb elemeiért. A turizmus a gazdaságnak egy olyan ágazata, amelynek menedzseléséért, irányításáért egyszerre több szektor is felelős, szemben más ágazatokkal. Minden említett szektornak megvan a saját indíttatása arra nézvéen, hogy fejlessze a térségi turizmust. A legnagyobb eredmények egyike, amikor a három szektor felismeri a szükségét az együttműködésnek és közös turisztikai fejlesztési célokat valósít meg. Ezt a fajta turizmusfejlesztési módszert nevezzük közösségi megközelítésnek.

Az Önkormányzatok szerepe elsősorban a térségről kialakult általános kép, imázs javításában, a település arculatának fejlesztésében van. Ugyancsak fontos szerep jut az önkormányzatoknak az útjelzések elhelyezésében, a közbiztonság javításában, parkolók építésében, a gazdasági ösztönzők kialakításában.

A vállalkozások feladata azoknak a szolgáltatásoknak a működtetése, melyek a turizmus alapját jelentik. Az emberi erőforrás fejlesztése, a kiegészítő képzések, nyelvtanfolyamok elvégzése alapvetően hozzájárul a szolgáltatások minőségének javításához, a jobb fogadókészséghez, végső soron a térség jobb megítéléséhez.

A térségi vonzerők tekintetében a helyi civil szervezeteknek, mint ahogy az számos példából kitűnik, azok fenntartásában működtetésében jelentős terhet vállalhatnak át az önkormányzatoktól. A horgásztavak horgászegyesületek keretében való működtetése, helytörténeti kiállítások berendezése, konferenciák, községi rendezvények szervezése mind-mind hozzájárul a térség vonzerejének színesítéséhez. A komplex vonzerővel rendelkező települések esetében a civil és non-profit szervezetek vállalhatják fel a helyi idegenvezetők képzését, turizmussal kapcsolatos szabadidős képzések megszervezését is. Egy térségi turisztikai non-profit szervezet jelentősen hozzájárulhat a térség idegenforgalmi menedzseléséhez, a térség turisztikai szereplőinek koordinálásához, a fejlesztések összehangolásához.

E három szféra (vállalkozók, önkormányzatok, civil szervezetek) közösen hozhatják létre a térség turisztikai szervezetét és annak alárendelten az operatív turisztikai feladatokat ellátó térségi turisztikai menedzsmentet. A kezdeményezést bármelyik szféra területéről felvállalhatja egy szervezet, a megvalósítás során a turizmus komplexitása révén azonban széles körű társadalmi összefogásra van szükség.

A helyi lakosság a turizmusfejlesztésnek szintén kulcsfontosságú szereplője. A helyiek vendégszeretete, idegen nyelv ismerete, együttműködésük a fásítási, virágosítási programban elengedhetetlen része a turizmusfejlesztésnek. Több turisztikai szolgáltatást nyújtó vállalkozás csak úgy tudja fenntartani magát, ha a holt szezonban a helyi lakosok veszik igénybe a szolgáltatásokat. Több településen fogtak a helyiek az önkormányzattal együttműködve horgászto létesítésébe. E néhány példából is leszűrhető, hogy a turisztikai fejlesztések nem valósulhatnak meg a lakosság bevonása nélkül.

A turizmus fejlesztésének térségi szereplői

Itt tartom szükségesnek a szövegbe beemelni Kovács Dezső - Molnár Melinda Hollókőről készített tanulmányának egy rövid részletét. Hollókő adottságaival az ócsai épített és természeti örökség, valamint ezek nagymértékű harmonizálása több párhuzamra is enged következtetni. Hollókő példája természetesen nem csak Ócsa szempontjából érdekes. Az alábbiakban megfogalmazottak a térség valamennyi települése számára érdekesek lehetnek a jövőbeni fejlesztések szempontjából.

"Hollókő lakossága nem kérte, hanem megkapta a Világörökség címet. A javaslat előtt nem kérték ki véleményüket erről, a döntés után pedig nem készítették fel őket, mit is jelent ez a cím,

milyen felelősséggel és lehetőséggel jár mindez számukra, hogy ez mit jelenthet majd e település lakóinak, mi lenne a feladatuk, hogyan változtathatja meg az életüket hosszú távon, azzal igazából senki nem foglalkozott. A hollókőiek pedig 1998-ban sem igazán tudják, mit jelent a cím, büszkék rá, de igazán egyéb hasznot többségük számára nem hoz."²⁷ Néhány oldallal pedig ezt írják a szerzők: "Nem foglalkoztak azzal, hogy a nagy létszámú tömegturizmus megjelenése idegen test egy kis falu életében, különösen, hogy erre semmilyen felkészülés nem történ. Hollókő, gyakorlatilag úgy jár a turizmussal és világörökség címmel, mint a sok olyan vidéki település, amely mezőgazdaságból, bányászatból élt és amikor a szolgáltatás felé kellett váltani a települése lakóinak, nagy többségük képtelen volt erre, így a kívülről jött vállalkozók tudták a kínáló új lehetőségeket megragadni...A turizmus fejlesztése és a vidékfejlesztés szempontjából Hollókő sok tanulsággal szolgálhat olyan települések számára, ahol a turizmust valamilyen kitörési pontnak jelölik meg."²⁸

Az ócsai Öreg-falu pusztuló értékeire, házaira, portáira, gazdasági melléképületeire fel kell hívni a figyelmet. Több odafigyelést és értékmentő akciót igényelnek ezek a múltból öröklött építészeti gyöngyszemek, melyek megmentéséért összefogásra van szükség a helyi önkormányzat, civil szervezetek, vállalkozók, lakosok, valamint a terület hasznosításához kapcsolódó nem ócsai szervezetek részvételével. Nagyfokú odafigyelést igényelnek az ócsai Öreg-falu lakosai. A turizmus fejlesztését csak az ő tájékoztatásukkal, bevonásukkal, érdekeltté tételükkel érdemes kezdeményezni, illetve továbbfejleszteni, annak érdekében, hogy elkerüljék azt a társadalmi csapdát, mely napjainkban Hollókőre leselkedik.

Az alábbi táblázatban a turizmusfejlesztéssel kapcsolatos egyes feladatokat különválasztottam az üzleti, önkormányzati és a non-profit szféra szerint. A fejlesztések megvalósítása során azonban soha nem választhatók ennyire egyértelműen szét az egyes fejlesztési tevékenységek, azokat inkább az egyes szférák közreműködésével, feladatmegosztással célszerű megvalósítani. A táblázatban szereplő feladatkörök elsősorban azok felelőseit, kezdeményezőit, koordinálóit tartalmazzák, mint megvalósítóit.

²⁷ Kovács Dezső - Molnár Melinda: Hollókő, 1999, kézirat, 16 .o.

²⁸ U.o. 23.o.

3. táblázat

A térségi turizmusfejlesztés szereplőinek feladatkörei

	Üzleti szféra	Önkormányzati szféra	Civil Szféra
Vonzerők	Lovas központok működtetése, Rekreációs és szabadidős oktatási központok működtetése	A települések arculatának javítása, településszépítés, Műemlékek karbantartása Tájrekultiváció	Konferenciák szervezése, Tájházak működtetése, Helytörténeti kiállítások, Rendezvények szervezése Vadászterületek, horgászvizek fenntartása
Szolgáltatások	Szálláshelyek, éttermek, üzletek, kerékpárkölcsonzók létrehozása, a minőség és választék javítása Emberi erőforrás továbbképzése	Útjelzések, információs táblák elhelyezése, közbiztonság javítása, parkolók építése, egészségügyi ellátás javítása Gazdasági ösztönzők kialakítása	Idegenforgalmi, vendégfogadói képzések, tanfolyamok szervezése, Helyi idegenvezetők
Atmoszféra	A szolgáltatások környezetének rendben tartása, parkolók, szemetesládák, tiszta üzletek A turisták udvarias kiszolgálása, idegen nyelvek ismerete	Faültetés, parkosítás, virágosítás, köztéri szemetesek elhelyezése,	A helyi lakosság vendégszeretete, készségessége a turistákkal
Közlekedés		Autós pihenők kialakítása az 50-es út mentén Kerékpárutak építése	
Kommunikáció	Megfelelő minőségű üzleti tevékenység, termékek és szolgáltatások előállítása Önkéntes anyagi támogatás	Térségi imázs megteremtése, a térség jó hírnevének elterjesztése A térségi marketing munka kezdeményezése, finanszírozása	Széles körű tevékenységükkel javítják a térségi imázst.
Menedzsment	Teleházak működtetése Szaktanácsadás turisztikai vállalkozásoknak	Térségfejlesztési ügynökség létrehozása, A három szféra koordinálása, Testvértelepülési kapcsolatok kialakítása	Teleházak létrehozása és irányítása Turisztikai non-profit szervezet létrehozása, Nemzetközi civil kapcsolatok létrehozása és ápolása

A turisztikai fejlesztések az alábbi főbb lépéseket kell, hogy kövessék:

- Párbeszéd a turizmusban érdekelt szereplők között
- Közös tervezés
- Közös megvalósítás
- Közös ellenőrzés

A térség turisztikai menedzsmentjét célszerű lenne az OKÖT térségfejlesztési irodájával összekapcsolni. A kistérségi menedzsmentet tovább kell fejleszteni az elkövetkező 1-2 éven belül. Olyan térségi fejlesztési ügynökséget célszerű létrehozni, amelyben a jelenleginél több szakember tevékenykedik a térség fejlesztéséért. Kívánatos lenne a térségfejlesztési stratégiai alprogramoknak megfelelően egy-egy térségi menedzser alkalmazása, ennek megfelelően idegenforgalmi szakterületen dolgozó térségi menedzser alkalmazása is. A térségfejlesztési ügynökség működési feltételeinek biztosítását célszerű összekapcsolni a dabasi önkormányzat megbízásából előkészítés alatt álló, vállalkozói információs központtal, mely a tervek szerint, az épület felújítását követően a dabasi Halász Bálint-kúriában kapna helyet.

8. A térség turisztikai jövőképe

A turizmus fejlesztésében a főszerepet a helyi és térségi szolgáltató kis- és középvállalkozások alakítják. A fejlesztések, beruházások során előnyben kell részesíteni lokálpatrióta szemléletű helyi befektetőket és vállalkozásokat. Hosszabb távon ennek gyümölcseként erős helyi és térségi lokálpatrióta vállalkozói réteg alakulhat ki, akik támogatják a helyi civil társadalom működését. A helybeli kezdeményezések támogatása és előnyben részesítése hosszabb távon hozzájárul a polgári életforma kialakításához, a helyi környezet védelméhez és fenntartható módon való használatához.

A térség a mezőgazdasági és erdőterületek magas arányának megőrzésével, a védett területek fenntartásával, további védelmi pufferzónák kialakításával olyan táji, természeti környezetet biztosít a turizmus feltételeként, mely a főváros közvetlen közelségében vonzó hatást gyakorol a budapesti lakosokra és a Budapestre érkező külföldi turistákra. A napközben a fővárost felkereső turisták a térségben keresnek szálláshelyet éjszakára, mellyel egybekötve felkeresik a térség főbb turisztikai vonzerőit is.

A térség a pihenni vágyóknak kellemes és nyugodt környezetet biztosít, ahonnan könnyen elérhetővé válnak a budapesti látványosságok, vonzerők. Az aktív kikapcsolódást keresők jól szervezett kerékpározási, lovaglási, túrázási lehetőségeket találnak a térségben.

Az építészeti örökség rekonstrukciója révén a térség a metropolisi törekvéseket megfogalmazó Budapest mellett a magyar múlt egy hiteles darabkája lehet az egykori vizes élőhelyek fenntartásával, a múlt századi építészeti emlékek szervezett bemutatásával, a néprajzi érdekességek megismertetésével.

A térség híressé válik lovas turizmusáról. Az itt található lovas vállalkozások egymással összefogva az egész térséget bemutató lovas kirándulásokat szerveznek. A térség lovas arculatát erősítik az itt rendezett országos lovas rendezvények, versenyek. A jövőbeli kereslet megalapozására több lovas oktatóközpont is kialakul a térségben.

Sikerül megvalósítani olyan innováció jellegű beruházásokat, fejlesztéseket, országos rendezvényeket melyek az egész országból vonzanak érdeklődőket. Ezek az attrakciók "a kellemest a hasznossal" elve alapján, amellet, hogy szabadidős elfoglaltságot, kikapcsolódási lehetőséget nyújtanak, szervesen hozzájárulnak a turisták környezeti neveléséhez, az ismeretek bővítéséhez, nemzetközi rendezvények esetén más európai népek kultúrájának helyben történő megismeréséhez.

A turizmus hosszabb távon hozzájárul a kis- és középvállalkozói réteg szakképzéséhez, idegen nyelv tanulásához. A vállalkozások bővülésével helyben jutnak munkalehetőséghez a vendéglátás és idegenforgalom területén végzett fiatalok, így végső soron a turizmus hozzájárul a térség népességmegtartó képességéhez, a munkanélküliség csökkentéséhez.

9. Turisztikai SWOT elemzés

A térség legfőbb erősségei között kell megemlíteni Ócsa turisztikai vonzerőit, melyek önmagukban egy-két napos komplex kínálatként is piacra vihetők. Ugyanitt említendő a térség lovas vállalkozásai, melyek közül a Sarlopusztai Lovasfogadót és az inárcsi Farm Lovas és Szabadidőcentrum Kft-t érdemes kiemelni, melyek kiegészítő szolgáltatásaikkal igyekeznek komplex kínálatot nyújtani. Szintén a térség erősségei közül emelendő ki a térség vadban gazdag erdői, ahol a helyi és térségi vadásztársaságok foglalkoznak vadásztatással. Mindezen vonzerők a jövőben még inkább hasznosíthatóvá válhatnak, amennyiben a térség Dél-Pest megyében összefogva növelni tudja a térségbe érkező budapesti és külföldi turisták számát. A kedvező közlekedési infrastruktúra következtében lehetőségként kínálkozik újabb cégek letelepítése a térségben, melynek következtében nő a foglalkoztatottság, a lakosság életszínvonala, ami végső soron hozzájárulhat az egyes települések arculatának javításához, a helyi turisztikai szolgáltatások fokozottabb kapacitáskihasználásához.

A térség főbb gyengeségei között egyelőre a települések közötti szoros együttműködés hiánya emelendő ki. Ennek következtében alacsony fokú a települések közötti információ áramlás, hiányzik a hatékony térségi menedzsment. A turisztikai hagyományok hiánya következtében több településen is elzárkózik a lakosság a falusi turizmus elől. E

településekről egyelőre hiányoznak az innovátor szerepét betöltő vállalkozások és helyi lakosok. A térség jelenleg is értékes vonzerői nem kerülnek kellő mértékben kiajánlásra, reklámozásra. Több építészeti örökség is felújításra szorul.

A turizmus fejlesztése szempontjából jelentős fenyegetésnek tűnik, ha a jövőben továbbra is csökken a térségbe érkező külföldi turisták száma és a térségben eltöltött vendégéjszakák száma. Veszélyt jelent a turizmus szempontjából, ha nem sikerül felkelteni a térség iránti érdeklődést, azaz nem sikerül a térségben betörnie a megyei idegenforgalmi piacra.

4. táblázat

Turisztikai SWOT²⁹-analízis

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest közelsége révén potenciális másodlagos turisztikai célpont, valamint hétvégi kirándulások elsődleges célpontja lehet a térség ▪ A térség központi elhelyezkedése ▪ Kimagasló vonzerőnek számít az ócsai román kori templom és az Ócsai Tájvédelmi Körzet ▪ Gazdag természeti és építészeti környezet, kiterjedt erdőterületek ▪ Meglévő és fejlesztendő turisztikai szolgáltatások, szabad kapacitások rendelkezésre állása a fejlesztésekhez ▪ Az idegenforgalmi szezon bővítésére kezdeményezések mutatkoznak (konferencia- és vadászturizmus) ▪ A gyermek és ifjúsági táboroztatás terjedőben van ▪ Idegenforgalmi és vendéglátó-ipari szakképzés Örkényben ▪ Kiterjedt erdőterületek, melyek kirándulásra, kerékpározásra, lovaglásra, vadászatra alkalmasak ▪ Erősödő idegenforgalmi vállalkozások ▪ A szálláshelyek területi differenciáltsága ▪ Könnyű megközelíthetőség (M5 autópálya) ▪ A tranzit útvonalak nem terhelik a településeket ▪ Kezdeményezések születtek a térséget bemutató kiadványok elkészítésére ▪ Alacsony forgalmú, kerékpározásra alkalmas mellékutak 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A térségi összefogás és szervezettség hiánya ▪ Alacsony fokú az információáramlás a térség települései között ▪ Néhány településen zárkózott helyi lakosság ▪ A szálláskínálat strukturális hiányosságai ▪ Térségi turisztikai információs iroda és hálózat hiánya ▪ Turisztikai menedzsment hiánya ▪ A turisztikai termékek tudatos összekapcsolásának, koordinációjának hiánya ▪ Jelentős turisztikai beruházások hiánya, nem kellő mértékű tőkeaktivitás ▪ A térség turisztikai kínálata nem kerül szervezeten kijánlásra, az egyes vonzerők, programok, szolgáltatások nincsenek összehangolva ▪ A települések alpinfrastruktúrája hiányos, rossz minőségűek a belterületi utak, kevés a gondozott park, a településkép rendezetlen ▪ A térség nincs kellő mértékben reklámozva, a vonzerők, attrakciók jelentőségéhez nem igazodik azok ismertsége ▪ Több építészeti emlék is felújításra szorul ▪ Az egyik fő vonzerőnek számító ócsai Öreg-falu rendezetlen, a buszok parkolása megoldatlan, a házak állaga romlik, karbantartásuk nem kielégítő ▪ Nem kellő mértékű idegen nyelv tudás a szolgáltató szférában
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szomszédos térségekkel együttműködve tovább növelhető a térségbe érkező turisták száma ▪ Növekszik az érdeklődés a főváros körüli, eddig felfedezetlen turisztikai vonzerők iránt ▪ A lakossági jövedelmek emelkedésével egyre többen fognak falusi turizmusba ▪ A megyei, országos és Európai Unió vidék- és térségfejlesztési támogatásainak jelentős mértékű és sikeres kihasználása ▪ Aktív testvértelepülési kapcsolatok kiépítése európai országok településeivel ▪ A térség iránti befektetői érdeklődés növekedése ▪ A kerékpáros és lovas turizmus további felértékelődése Magyarországon 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A külföldi érdeklődés további csökkenése a térség iránt ▪ Tovább csökken a térségben eltöltött vendégéjszakák száma ▪ A közgazdasági szabályozórendszer és adópolitika kedvezőtlen alakulása ▪ A megye hagyományos turisztikai célterületei maradnak továbbra is a legnagyobb forgalmat lebonyolító térségek ▪ A fővárosból érkező egy napra érkező turisták nem költenek pénzt a térségben ▪ Budapest elszívja a térség fiatal értelmiségét

²⁹ Angol betűszó: S-strongs (erősségek), W-weaknesses (gyengeségek), O-opportunities (lehetőségek), T-threats (veszélyek)

10. Mezőgazdaság és idegenforgalom

A mezőgazdaságilag művelt területek meghatározzák szűkebb-tágabb környezetük tájképi, esztétikai tulajdonságait befolyásolva az ott élők, valamint az oda látogató vendégek véleményét az adott területről. A mezőgazdasági művelés hatással van a környezet ökológiai folyamataira és rendszereire, mint például a biotóp hálózat, flóra és fauna sokszínűsége, felszín alatti vizek minősége stb., mely tényezők együttesen határozzák meg egy térség vagy terület környezeti tulajdonságait, azaz a turizmus szempontjából nézve a környezet állapotára vonatkozó image-t.

Egyes területeken a mezőgazdaság a fő meghatározója a települések, térségek közgazdasági viszonyainak. A közgazdasági viszonyok pedig erősen befolyásolják az idegenforgalom szempontjából is lényeges demográfiai folyamatokat (munkanélküliség, elnéptelenedés, stb.) A mára már kialakultnak tekinthető térségi, települési térszerkezet kialakulását, fejlődését is alapvetően az határozta meg, hogy milyen gazdálkodási módszereket folytattak ott az elmúlt évtizedek, évszázadok során.

A mezőgazdaság és a turisztika sajátos kapcsolatát már abból az általános tényből kiindulva is vizsgálni érdemes, miszerint országunk 67, 01 %³⁰ - a áll mezőgazdasági művelés alatt. Ha tehát bárhol Magyarországon idegenforgalomról, turizmusról beszélünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a mezőgazdaság szerepét.

10.1. Fejlesztési lehetőségek az EU-s támogatások függvényében

A fejezet célja, hogy felhívja a figyelmet a „környezetkímélő és a vidék fenntartását célzó mezőgazdasági módszerek támogatásáról szóló 2078/92 számú” EU agrár-környezetvédelmi rendeletre, az 1257/1999. számú EU tanácsi rendeletre, valamint az EU előcsatlakozási alapjára, a SAPARD programra.

A **2078/92 EU** szabályozás a környezetvédelem követelményeinek megfelelő mezőgazdálkodás támogatását biztosító, olyan európai alapidokumentum, amely úgy tűnik, alapvetően meghatározza a 90-es évek fejlődési folyamatait.

³⁰ CORINE felszínborítási adatbázis

A támogatás prioritásai ennek megfelelően a következők:

- Extenzifikálás (külterjesítés) olyan eszközökkel, mint pl.: a műtrágyák és növényvédőszer használatainak racionális csökkentése; a hektáronkénti számosállat létszám eltartóképességhez való igazítása; a biológiai (organikus) gazdálkodásra való áttérés; szántóterületek visszagyepesítése.
- A vidék, a természet és a táj fenntartása olyan módszerekkel, mint pl.: a természethez és a tájhoz alkalmazkodó mezőgazdálkodás; veszélyeztetett helyi tájfajták (növénytermesztés) és őshonos haszonállatfajták (állattenyésztés) fenntartása és szaporítása; az elnéptelenedett, felhagyott mezőgazdasági vagy erdészeti területek fenntartása, ápolása; 20 éves művelésből való természetvédelmi célú kivétel (parlagoltatás); földterület biztosítása a *közösségi funkciók (átjárás, üdülés, pihenés)* ellátására.
- Oktatási, továbbképzési és demonstrációs programok és projektek a fenti területeken.
- Lényeges dokumentum, az EU által az AGENDA 2000 nevű reform-programcsomag részeként elfogadott **1257/1999.** számú EU tanácsi rendelet, amely a vidékfejlesztés támogatási formáiról és módszereiről intézkedik.

Ebben a rendeletben a rurális térségek alkalmazkodásának és fejlődésének elősegítésére megnevezett lehetőségek közt a *falumegújítás, falusi turizmus*, mint konkrét támogatási célterület jelentkezik.

Az előcsatlakozási alapként megismert **SAPARD** programnak szintén a prioritásai közt szerepel az alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése, így a *falusi turizmus, gasztronómiai turizmus, gyógyturizmus*, vagy például a kézművesség újra felelevenítése.

10.2. A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP) célja olyan mezőgazdálkodás kialakítása, amely úgy állít elő értékes, szermaradvány mentes, egészséges és piacképes

élelmiszereket valamint nyersanyagokat és megújuló energiahordozókat, hogy közben megőrzi a vidéket, a tájat, az élővilágot, a környezetet és benne az embert és közösségeit.

A NAKP kialakítását, a célterületek lehatárolását nagymértékben elősegítette a "Magyarország földhasználati zónarendszerének kialakítása" című tanulmány, és a tanulmányhoz tartozó térképes adatbázis.

Az ez alapján kidolgozott Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programot a környezetkímélő, az ökológiai és ökonómiai szempontokat integráló gazdálkodási rendszerek ismérvei jellemzik. A NAKP célkitűzéseiben a különböző térségek adottságainak megfelelő, ahhoz igazodó fenntartható mezőgazdasági földhasználat kialakítása fogalmazódik meg olyan módon, hogy az megfeleljen az EU 2078/92 rendeletében foglaltaknak. A NAKP környezetbarát mezőgazdasági földhasználatot támogató célprogramjai két főtypusba sorolhatók.

Az első fő típust az úgynevezett horizontális vagy országos célprogramok alkotják, amelyek a hazai mezőgazdasági földhasználat teljes területére kiterjednek. Ezen programok célkitűzése az, hogy támogatást nyújtsanak a különféle földhasználati ágakban a környezetbarát termelési, gazdálkodási eljárásoknak, így elősegítsék a magyar agrárgazdaság új, hosszú távon is fenntartható, és versenyképes fejlődési modelljének kialakulását. Ennek érdekében különböző támogatási programok révén segítse a környezeti szempontokat is figyelembe vevő gazdálkodási tervezés elterjedését, **az integrált növény-, zöldség- ill. gyümölcsstermesztés, az ökológiai gazdálkodás terjedését, a gyepterületek és vizes élőhelyek megfelelő hasznosítását, valamint a környezetbarát állattartás kialakulását.**

A célprogramok másik fő típusát az úgynevezett zonális vagy térségi célprogramok adják, amelyek az adott térség **környezet- és természetvédelmi szempontú mezőgazdasági földhasználatát** segítik, hozzájárulva az egyes térségek adottságaikhoz illeszkedő gazdálkodási formák elterjedéséhez, a tájgazdálkodás kialakulásához, a terület környezeti, természeti értékeinek megőrzéséhez és fejlesztéséhez. Ezen programok célterületei közé olyan térségek, kistérségek tartozhatnak, amelyek természetvédelmi, talajvédelmi vagy vízvédelmi szempontok miatt valamilyen speciális hasznosítást igényelnek. A térségenként kidolgozott földhasznosítási formák, gazdálkodási módszerek alkalmazását támogatják az egyes célprogramok. Az említett térségi célprogramok hálózatot alkotnak, így kialakulhat az ún. Érzékeny Természeti Területek (ESA) hálózata.

Az egyes célprogramokra vonatkozó részletes alkalmazási szabályok különálló jogszabályok (kormányrendeletek) formájában lesznek kidolgozva. A részprogramokban való részvétel önkéntes, a gazdálkodó maguk döntenek el, hogy részt kívánnak-e venni a programokban.

10.3. A mezőgazdaság helyzete a kistérségben

Az Ország Középe Önkormányzati Társulásban a használt mezőgazdasági terület aránya 49,9 %³¹, mely kevesebb a Pest megyei és országos átlagnál. Turisztikai szempontból ez kedvezőnek mondható, mivel a különbség a természetvédelmi területek és az erdőterületek nagyobb arányában jelentkezik.

5. táblázat

Művelési ágak arányának összehasonlító táblázata

Térség	Művelési ágak (%)						Használt mg-i terület
	szántó	rét, legelő	szőlő	gyümölcs	erdő	egyéb	
Ország Középe**	38,9	9,8	0,5	0,6	23,8	26,4	49,9
Pest megye*	49,61	7,47	0,88	1,44	21,91	18,69	59,32
Régió*	46,8	7,16	0,83	1,37	20,89	22,95	56,19
Ország*	57,15	7,92	1,32	0,68	17,92	15,01	67,01

Szőlőtermesztés, gyümölcsstermesztés: A szőlő és gyümölcs termőterülete az országos és a megyei termőterülethez képest is alacsony, bár tradicionálisan megvannak a szőlő-gyümölcs termesztésének alapjai. 1989-hez képest a szőlőterületek a felére, a gyümölcsültetvények 8 százalékkal csökkentek a térségben.

Rét, legelő: A rét, legelő aránya meghaladja az országos és megyei átlagot, területük 10 százalék körül mozog a teljes területhez képest. A nagyobb terület a juhászat jelenlétével illetve a gyengébb adottságú termőterületek nagyobb arányával magyarázható.

³¹ földhivatali adatok alapján

³² Ország Középe Önkormányzati Társulás - Vidékfejlesztési Stratégiai Program (SAPARD) adatai

* földhivatali adatok alapján

** Ország Középe Önkormányzati Társulás - Vidékfejlesztési Stratégiai Program (SAPARD) adatai

Szántó: A szántó területe az országos 57 százalékhoz képest 39 százalék. Ez megfelel annak a ténynek, hogy a térség talajadottságai (minőségi szempontból) nem érik el az országos átlagot.

Erdő: Az erdősültség aránya az országos átlaghoz képest magas, Hernádon, Inárcson, Tatárszentgyörgyön és Újlengyelben duplája, Pusztavacson négyszerese az országos átlagnak.

Állattartás: A térségben a juhászat, szarvasmarha és a baromfi ágazat is megtalálható. Az állattartó telepek fejlettsége egy kivétellel (dabasi tejelő tehenészet) kielégítőnek mondható.

A **regisztrált gazdaságok** tekintetében a térség vidékfejlesztési stratégia programja (SAPARD) a következő összegzést adja:

- az 'Ország Középe' kistérség a megye alföldi agrár-régióihoz sorakozik fel, amelyben igen magas a gazdaságok száma és sűrűsége;
- az 'Ország Középe' kistérség agrárgazdaságának karakterét a családi gazdaságok, egyéni agrárvállalkozások határozzák meg, a társas vállalkozások, ezen belül a szövetkezetek jelentősége háttérbe szorult;
- az elmúlt években a széles termelői kör kitermelt magából egy erős, a mezőgazdaságot fő foglalkozásként űző kertész és állattartó gazdacsoportot.

10.4. A környezet, mint turisztikai vonzerő

A vidékfejlesztés célja, hogy munkahelyek teremtésével, a vidéki infrastruktúrák fejlesztésével, képzési programok segítségével javítson a vidéken élő emberek életkörülményein, miközben a mezőgazdaság fenntartható fejlesztésével értékes, szennyezőanyag mentes táplálékot állít elő, egészséges és tiszta környezetben. Mint az előző fejezetekből kiderült az Uniós és a hazai vidékfejlesztési jogszabályok és az ezekhez kapcsolódó támogatási rendszerek prioritásai is a fenti cél érdekében fogalmazódtak meg.

A földhasználati zónarendszer térképmelléklet azt mutatja, hogy földhasználati szempontból a térség szinte teljes egészében az extenzív agrármeghatározottságú, illetve a védelmi kategóriába tartozik. A térképen sárgával jelölt területeken tehát kerülni kell a műtrágyák illetve növényvédő szerek túlzott használatát, a hektáronkénti számosállat létszámot az eltartó

képességhez kell igazítani, célszerű a biológiai gazdálkodásra való áttérés és mérlegelni kell a szántó-gyep, illetve a szántó-erdő konverzió lehetőségét.

A turizmus szempontjából kedvező lenne, ha a térségben minél több gazdálkodó kapcsolódna a NAKP célprogramjaihoz, hisz a fent megfogalmazott célok a célprogramokban realizálódnak. A célprogramok támogatásai révén látványosan megváltozhatna a térség környezeti állapota, mely vonzóvá tenné a térséget a turizmus számára. Ha a környezet is vonzerővé válik, a megnövekedett vendégforgalom potenciális "felvevője" lehetne a térségben termelt mezőgazdasági termékeknek, így a friss, szermaradvány mentes élelmiszereknek, vagy olyan gyümölcsfajtáknak, melyek máshol nem teremnek (tájfajták). A gazdáknak alternatív jövedelemszerzési lehetőséget jelenthet, amennyiben farmjuk vendégfogadásra alkalmas. A farmra látogatók részt vehetnek egyes munkafolyamatokban, megismernék a tájra jellemző gazdálkodási formákat, őshonos állatokat, tájfajtákat.

Az extenzifikálással összefüggő intézkedések révén kialakulhat a térségi agro- ill. tanyaturizmus, ugyanakkor a falusi turizmus alappilléreként a települések belterületen kívüli részei tájképileg és esztétikailag vonzóak lennének az idegenforgalom és a helyi közösségek számára.

A mezőgazdasági művelésnek tehát nem eltaszítani, hanem a táj és az élővilág megőrzésével vonzani kell mind az ott élő, mind az odalátogató embereket.

A földhasználati zónarendszer című térképen zölddel jelölt területek a védelmi zónába tartoznak. Ezeken a területeken elsődleges cél a természeti javak (talaj, víz, növény- és állatfajok) védelme. Létre kell hozni a biotóp-hálózatot, majd a hálózat által strukturált térben a korlátozott szűrőképességű termőhelyeket ki kell vonni a belterjes gazdálkodásból, és át kell állítani természetvédelmi szempontú, extenzív illetve ökológiai mezőgazdasági földhasználatra. A természetvédelmi teljesítmények megfelelő honorálásban részesülnének, melyek kompenzálják az intenzív termeléshez képest elmaradó hasznot.

A NAKP térségi programjai olyan élővilág-, talaj- és/vagy vízvédelmi szempontból sérülékeny területekhez kötődnek, amelyek különleges gazdálkodási előírások betartását igénylik. Ezek az ún. Érzékeny Természeti Területek (ESA). Lehatárolásuk a földhasználati zónarendszer kidolgozása során előállított környezetérzékenységi térképei alapján történt. Az ESA területek elhelyezkedését a térségben külön térképen szemléltettük. Mint az a

környezetileg érzékeny területek című térképen látható több települést is érint ESA terület. A térség érdeke tehát az, hogy a különböző képzési, szaktanácsadási és demonstrációs programok (melyek a NAKP szerint szintén támogatottak) segítségével felkészítse a gazdálkodókat a programokban való részvételre, hiszen mint az az előzőekből kiderült, a térség táji, környezeti viszonyainak javítása az egész térség közös érdeke.

11. Turizmusfejlesztési stratégia

A térség turizmusfejlesztési célkitűzései az EU programozás elveinek megfelelően kerülnek megfogalmazásra az alábbiakban. Ennek megfelelően az alábbiakban megfogalmazott prioritásokat és stratégiai alprogramokat a 2000-2006 közötti hét esztendőre kerülnek megfogalmazásra.

11.1. Turizmusfejlesztési prioritások

A stratégia készítésekor komplex célrendszer megfogalmazása kívánatos. **Ennek megfelelően a térségi turizmusfejlesztés fő célkitűzése a természeti örökséget, az építészeti hagyományokat, a helyi közösségek értékeit megőrizhető és fenntartható módon fejlesztő turizmus megteremtése az Ország Középe Önkormányzati Társulás területén, amely versenyképes Magyarországon; a térség határozott és sajátos arculattal való megjelenését teszi lehetővé; hosszú távon gazdasági eredményeket nyújt; hozzájárul a helyi lakosság életszínvonalának emelkedéséhez; a helyi kis- és közepes méretű vállalkozások gazdasági erősödését segíti elő.**

A cél eléréséhez elsősorban a helyben megtalálható, endogén erőforrásokat szükséges feltárni és hasznosítani, valamint a cél elérését szolgáló belső feltételeket megteremteni. A fejlesztéshez szükséges, kívülről megszerezhető erőforrásokat kiegészítő forrásoknak kell tekinteni.

A térségi turizmusfejlesztési stratégia az Ország Középe Önkormányzati Társulás területén az alábbi prioritások érvényesítésén keresztül szolgálja a célkitűzések megvalósítását:

- A természeti, táji, környezeti és épített örökség megőrzése, a tájhoz kötődő hagyományok erősítése, fenntartható módon való fejlesztése

- A helyi közösségek turisztikai kezdeményezéseinek támogatása, a fejlesztések során a helyi közösségek igényeinek és céljainak maximális figyelembe vétele
- A fogadókészség minőségének növelése érdekében emberi erőforrás fejlesztés,
- Térségi információs csatornák kiépítése, az információk áramlásának biztosítása
- Térségi, települési nemzetközi kapcsolatok építése,
- A turizmushoz kapcsolódó kis- és közepes méretű vállalkozások segítése és fellendítése

11.2. Stratégiai alprogramok

A térségi turizmus fejlesztését szűken értelmezve hat, térségi szinten megvalósítandó alprogramra szükséges osztani, melyek az alábbiak:

1. *Térségi vonzerőfejlesztés*
2. *A kulturális és környezeti örökség védelme*
3. *A térség turisztikai fogadóképességének javítása*
4. *Emberi erőforrás fejlesztés*
5. *Szervezet- és menedzsment-fejlesztés*
6. *Térségi marketing*

1. alprogram: Térségi vonzerőfejlesztés

- *Lovas turizmus fejlesztése:* Térségen belüli és a térségből kivezető lovas túraútvonalak kijelölése, oly módon, hogy a térség látnivalói, turisztikai szolgáltatásai érintve legyenek a túraútvonal által. Térségen belüli lovastúrák szervezése. A kereslet hosszú távon való megalapozása céljából lovas oktatóközpontok létrehozása.
- *Tájrehabilitáció és -rekultiváció:* A térségi vonzerőként potenciálisan számba vehető természeti adottságok, úgy mint a kavicsbánya- és egyéb kisebb horgásztavak közvetlen környezete, a főbb közlekedési utak melletti területek tereprendezése, fásítás, parkosítás, az útmenti fák ültetése jelentős mértékben hozzájárul a térség pozitív megítéléséhez, a térségről kialakult kép oly módon való változásához, hogy az a turisztikai atmoszféra javulásán keresztül a térség turisztikai vonzerejét megnöveli.
- *Új, innovációt hordozó, közösségi vonzerőket, turizmus szempontjából is értékes eseményeket* szükséges a kistérségen belül kifejleszteni, melyek alkalmasak arra, hogy nagyobb számú turistát vonzzanak a térségbe, keresletet támasszanak a már meglévő

szolgáltatások iránt, illetve új szolgáltatások létrejöttét indukálják. A közösségi vonzerőket több vállalkozó, önkormányzat és civil szervezet együttesen, egymás partnereiként együttműködve hozhatják létre.

- *Újlengyeli strand megépítése és a Dabas-Gyóni strand újraindítása.* A térségben jelenleg nincs strandfürdő. A helyi és környékbeli lakosság a hideg vízű és kiépítetlen bányatavakat használja fürdőzésre. Két, főként lovas turizmussal foglalkozó vállalkozás területén van ugyan strandolásra használt medence, de ezek csak a szállást igénybe vevő vendégek számára állnak rendelkezésre. Dabas-Gyónon 2000-re tervezik a strand felújított állapotban történő megnyitását, Újlengyelben ettől jóval hosszabb, kb. 5 év alatt készülhet el a beruházás.
- *Kerékpár túraútvonalak kijelölése* a térség látnivalóinak, szolgáltatásainak felfűzésével, a szomszédos térségek felé vezető kivezetések meghatározásával. A települések közötti alacsonyabb rendű műutak viszonylag jó minősége és alacsony forgalma miatt azok megfelelnek kerékpározás céljára. A települések belterületén a kerékpártúra útvonalhoz igazodva belterületi kerékpárutak építése a biztonságos közlekedés megteremtése érdekében. Külterületi kerékpárutak építésére ott van szükség, ahol a magas forgalmú műutak kiváltására nem áll rendelkezésre alternatív útvonal. Erre leginkább Ócsa és Bugyi között, valamint Ócsáról Üllő és Gyál irányában van szükség, továbbá Táborfalváról Lajosmizse irányában kapcsolódva a Bács-Kiskun megyében már kiépített kerékpárútvonalhoz. A **belterületi kerékpárutak kiépítésének megkezdése**, egyes településeken folytatása, kiemelt beruházási programot kell, hogy képezzen a települések fejlesztésében.
- *Gyalogos túraútvonalak kijelölése.* Gyalogos túrákra elsősorban az Ócsai Tájvédelmi Körzet területe ajánlott a térségben, ahol már megvalósult a jelzett túraösvények kialakítása. Ehhez hasonló módon a pusztavacsi erdőben, Jeltorony központtal csillagtúra útvonalak kijelölése ajánlott.

2. alprogram: A kulturális és környezeti örökség és értékek védelme

A térség legtöbb vonzerője jelenleg a múlt építészeti és természeti örökségén alapul. Így például az ócsai református, Európa Nostra-díjas templom vagy a Tatárszentgyörgyön található Sarlópusztai Lovasfogadó, vagy maga az Ócsai Tájvédelmi Körzet. A turisztikai fejlesztéseknél ezekre az örökségekre, mint meglévő és részben kiaknázatlan értékekre kell alapoznia a térségnek mind a vonzerők terén, mind az imázs megteremtésében. Mindehhez

alapvetően szükséges a műemlékek és természeti értékek tudatos védelme, valamint a védettség alatt egyelőre nem álló, de a múltbeli örökségnek számító értékek védettség alá helyezése.

- *Az épített örökség helyreállításával, rekonstrukciójával* elő kell segíteni a műemlékek, régi épületek turisztikai kínálatba való bevonását.
- *A tájba és az építészeti örökségbe illeszkedő építészeti megoldások támogatása:* A településrendezés során a turisztikai fejlesztési koncepció és stratégia megvalósítása céljából a beruházásokkal, építésekkel szemben elvárásként megfogalmazható a turisztikai, esztétikai szempontok figyelembe vétele.
- *A néprajzi hagyományok megőrzésének támogatása:* A helyi hagyományok ápolása, a közösségi kezdeményezések segítése, a helyhez kötődés, a társadalmi részvétel és az identitástudat erősítése
- *A település környezetvédelme,* melynek keretében a településeknek mielőbb meg kell oldaniuk az utcák, árkok, erdőszélek szemetességének problémáját. A közintézmények, kereskedelmi egységek előtt mindenhol utcai szemeteseket kell elhelyezni. Hatásos és eredményes kampányt kell indítani a települési környezet megóvása érdekében az önkormányzatok és civil szervezetek, valamint az oktatási intézmények együttműködésével. Ugyanezen szervezetek közreműködésével virágosítási, fásítási, település szépítési kampányokba kell kezdeni a lakótelepülések és közvetlen környezetük megszüpítése érdekében.

3. alprogram: A térség turisztikai fogadóképességének javítása

- *Falusi turizmus kialakulásának támogatása, feltételeinek javítása:* A falusi vendéglátók csoportos tanulmányutak keretében történő felkészítése. Az önkormányzatoknak, a kistérségi menedzsmentnek, a turisztikai információs központoknak elő kell segíteni a kínálatba bekapcsolódó falusi vendéglátók olcsó kiajánlását, reklámozását.
- *Útjelzések, útbaigazító táblák, tájékoztató táblák elhelyezése* a könnyebb és egyszerűbb tájékozódás érdekében az utak mentén, forgalmasabb csomópontokban, melynek keretében szükséges kitáblázni az egyes látnivalókat, turisztikai szolgáltatásokat, egyéb szolgáltatásokat (pl. posta, egészségház), a települések közintézményeit.
- *A települési infrastrukturális feltételek további javítása:* Az önkormányzatoknak az elkövetkező időszakban meg kell oldaniuk településük és a térség

hulladékgazdálkodását, a belterületi utak burkolását és a szennyvíz elvezetését, tisztítását.

- *Olcsó szálláslehetőségek megteremtése:* A térségi szálláskínálatból hiányzik az olcsó, a diákok által preferált szálláslehetőség. Nincsen egyetlen kemping sem a térségben, ahol az olcsó szállást kereső kerékpáros turisták megszállhatnak.
- *A turisztikai infrastruktúra javítása:* A vonzerők, látnivalók környezetében jelenleg hiányoznak a megfelelő számú és minőségű illemhelyek, szeméthyűjtők, parkolók, padok és információs táblák.

4. alprogram: Emberi erőforrás fejlesztés

- *Idegenvezető képzés a komplex kínálatot nyújtó településeken:* Az idegen nyelvet is beszélő helyi lakosság tagjai közül idegenvezetőket kell képezni a helyi látványosságok szakszerű bemutatására. Ilyen idegenvezető képzésre például Ócsán van szükség a vonzerők sokasága, összetettsége és a védett természet értékek felügyelet mellett való megtekintése érdekében. Az idegenvezetők képzését a Duna-Ipoly Nemzeti Parknak, az Ócsai Tájvédelmi Körzetnek és a Tárnics Bt.-nek közösen, egymással együttműködve célszerű végeznie. Dabason már megkezdődött idegenvezetők képzése a városi könyvtár és egy lokálpatrióta házaspár szervezésében, akik helytörténeti ismeretekkel készítik fel a helyi idegenvezetőket a turisták helyi kalauzolására.
- *Lovas és kerékpáros túravezetők képzése*
- *Ismeretterjesztés a helyi fiataloknak:* A térség turisztikai értékeit, vonzerőit megismertető, tudatosító kistérségi erőforrás-feltárás a térség településein élő és tanuló fiatalok számára. A térség településeinek iskolái a térségen belüli gyalogos és kerékpáros túrákkal ismertethetik meg a tanulókkal saját térségük turisztikai értékeit, látványosságait. Az iskolai ismeretterjesztő kirándulásokat a helyi idegenvezetők segítségével érdemes megvalósítani.
- *Vendéglátó és idegenforgalmi szakemberképzés:* Örkényben a Pálóczi Horváth István Szakképző Iskolában második éve indítanak vendéglátó - idegenforgalmi szakmacsoportot. A képzés célja a vendéglátás, az idegenforgalom számára korszerű általános műveltséggel, magas szintű szakmai vállalkozási ismeretekkel rendelkező szakemberek képzése. A képzéshez kapcsolódóan idegen nyelv és számítógépes ismeretek oktatása folyik. A tanulók az idegenforgalom területéről falusi vendéglátó, pincér, szakács fakultációt választhatnak. Az érettségi vizsga után lehetőség van

idegenforgalmi, vendéglátó, idegenforgalmi ügyintéző, szállodás és lovastúra-vezető technikai továbbképzésre is. A szakképzés gyakorlati helyszíneit részben a térség idegenforgalmi vállalkozásai együttműködés keretében biztosítják a tanulók számára. Az iskolából kikerülő szakképzettséggel rendelkezők jelentősen hozzájárulhatnak a térség idegenforgalmi kínálatának és szolgáltatásainak minőségi javításához.

- Falusi vendégfogadók képzése, és a közvetlen tapasztalatcsere, a már működő vállalkozások megtekintésének elősegítése. Falusi turizmussal a térségben egyelőre Ócsán foglalkoznak, illetve Újhartyánban mutatkozik igény rá.
- *Eu ismeretek terjesztése:* A település- és térségfejlesztési források megszerzéséhez széleskörű pályázati ismereteket kell elsajátítani. Az Európai Unióhoz való csatlakozás esetén még inkább szükség lesz azokra az ismeretekre, melyek birtokában érhetők csak el az Európai Unió vidékfejlesztési forrásai, melyeknek egy részét a térségi turizmus fejlesztésére szükséges fordítani.

5. alprogram: Szervezet- és menedzsment fejlesztés

- *Turisztikai szaktanácsadási rendszer* kifejlesztése, melynek megvalósításában az Örkényi Pálóczi Horváth István Szakképző Iskolának kell felvállalnia a kezdeményező szerepet.
- *Települési teleházak* létrejöttének elősegítése azokon a településeken, ahol a helyi civil szféra kezdeményezi létrehozásukat. A teleházak a kisebb településeken többek között turisztikai információk szolgáltatásával is foglalkozhatnak, részeivé válhatnak a térségi turisztikai információs hálózatnak. A térségben 2-3 teleház létrehozása indokolt és támogatandó.
- *Tourinform iroda* létrehozása Dabason elősegítheti a térség egybefogott idegenforgalmi kiajánlását, a térségbe érkező turisták információkkal való ellátását, információs anyagok terjesztését. Az Ócsai Tájvédelmi Körzet vendégháza tájközpont szereppel szintén információkkal szolgálhat a térség látnivalóiról.
- *Kistérségi információs, fejlesztési ügynökség* létrehozása, a jelenlegi térségi menedzseriroda továbbfejlesztésével, állományi bővítésével, amely nem kizárólag a térség turisztikai fejlesztésével, hanem a térség gazdaságának valamennyi ágazatával integrált fejlesztési megközelítésben foglalkozik. A jelenleg foglalkoztatott térségfejlesztési menedzser egymagában képtelen átfogni a gazdaság valamennyi ágazatát, kapcsolatot tartani a települések önkormányzataival, civil szervezeteivel. A

hatékony és a külső forrásokat pályázatok segítségével megszerezni képes fejlesztési ügynökség több, különböző szakterületen végzett szakember együttes, egymás tudását és tapasztalatát kiegészítő munkáját kívánja meg.

- *Térségi turisztikai egyesület létrehozása*, melynek keretében lehetőség nyílik a térségi szolgáltatások fejlesztésére, a szolgáltatások minőségének biztosítására, új programok, események megvalósítására, szakmai konzultációs fórumok megvalósítására. A civil szerveződés tagjai önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások, magánszemélyek egyaránt tagjai lehetnek, akik a térség turisztikai kínálatának fejlesztéséért kívánnak együttesen tenni.

6. alprogram: Térségi marketing

- *Általános tájékoztatás*: A térség turisztikai vonzerőiről, eseményeiről, programlehetőségeiről széles körű, figyelemfelkeltő, tájékoztató munka szükséges.
- *Indító kampány felépítése*: A térségi turizmusfejlesztési stratégia megvalósítását megalapozó akciósorozat kialakítása. Ennek során a helyi, megyei, országos médiák és szaklapok együttműködését célszerű megvalósítani, továbbá el kell készíteni a térség turisztikai résztvevőinek egységes formába szervezett alapkiadványait. Az akciósorozat egy vagy több induló nagyrendezvényvel állítható a figyelem középpontjába.
- *Turisztikai brossúrák, kiadványok egységes formában és arculattal való elkészítése és terjesztése*: A Tourinform iroda feladata az egyes vállalkozások által készített brossúrák, idegenforgalmi információs kiadványok egységes formában való megtervezése, valamint a térség néprajzi motívumait magán viselő, egységes, a kiadványok elhelyezésére szolgáló információs polc megterveztetése, melyet a tájházakban, építészeti látnivalóknál, benzinkutaknál, éttermekben, panziókban, létesítendő teleházakban célszerű elhelyezni. Az idegenforgalmi kiadványokat célszerű magyar és idegen nyelven egyaránt elkészíteni. A lovas és kerékpáros lehetőségekről külön is érdemes tájékoztató anyagot készíteni.
- *Szimbólum rendszer kidolgozása*, mely az Ország Középe Önkormányzati Társulást jelképezi. A kistérséget jelenleg a pusztavacsi ország közepe jeltorony szimbolizálja. A turisztikai stratégia realizálása céljából célszerű lenne más, a térségben található és a térségre jellemző szimbólumok használata is. Ennek megfelelően például az ócsai református templom, a dabasi kúriák, vagy a térségben nagy számban kínált lovaglási lehetőségek mind-mind együttesen szimbolizálhatják a térség turisztikai adottságait.

12. Turisztikai termékcsoporthok kialakítása

A térség turisztikai kínálatának sokszínűsége az alábbiakban részletezett turisztikai termékcsoporthok kialakítását teszi lehetővé.

12.1. Öko- és kirándulóturizmus

A térségben elsősorban az Ócsai Tájvédelmi Körzet, az ősborókások és a kiterjedt erdőterületek jelentik az ökoturizmus területeit. A védett területek látogathatósága ugyan korlátozott, de előre bejelentkezéssel látogathatók a védettséget élvező területek. A gazdag növény- és állatvilággal, igen ritka tájképi megjelenéssel rendelkező védett területek néhány órással, vagy akár egy napos túraprogramot kínálnak. Az ökoturizmusnak az ismeretterjesztés és a környezeti nevelés is céljai közé tartozik. A Duna-Ipoly Nemzeti Park tanösvény létesítését tervezi az Ócsai Tájvédelmi Körzetben. Ócsának a fővároshoz való közelsége lehetővé teszi, hogy budapesti családok is hétvégi túrákat tegyenek a Tájvédelmi Körzetben. Itt elsősorban arra a kiránduló rétegre lehet számítani, akik gyakrabban felkeresik a Pilis és a Börzsöny túraösvényeit kirándulás céljából. A Tájvédelmi Körzetben minden évben rendeznek madárgyűrűző táborokat, melyre az egész országból érkeznek fiatalok.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a Tájvédelmi Körzet korlátozott túróképességét, ezért szükségesnek látszik a kistérségben további kirándulóhelyek kialakítása, elsősorban a pusztavacsi erdőben, valamint az M5-ös, Csévharaszt és Újlengyel között elterülő összefüggő erdősávban, érintve az ősborókás területét is.

12.2. Lovas turizmus

A térségben elsősorban a Bács-Kiskun megyével határos területeken mutatkozik jó adottság és lehetőség lovas turizmus kialakítására. A tatárszentgyörgyi Sarlópusztai Lovasfogadó, a Kaland Tanya, a Betty Country Club, a beruházás alatt álló táborfalvai lovas oktatóközpont, a dabasi Kardos Tanya a kínálat sokszínűségének és bőségének részei. A terület lovas kapcsolatai elsősorban a szomszédos Bács-Kiskun megyei településekkel szorosak. A térségben máshol is találunk ugyan lovas vállalkozásokat, de nem ilyen koncentráltságban.

Így Inárcson a Farm Lovas és Szabadidőcentrum Kft-t, de kisebb lovas tanyák is található Pusztavacson és Újhartyánban. Lovastúra útvonalak egyelőre nincsenek kijelölve a térségben, de az egyes lovas vállalkozások lovas túravezetői jól ismerik a térség látnivalóit, melyeket beiktatnak az egyes csoportok túraútvonalaiba. A lovas-túraútvonalak kialakításához Máthé Márk javaslatát megalapozottnak tartom a térség védett területeivel kapcsolatosan: "A tájvédelmi körzetet esetlegesen érintő szakaszok kijelölésekor figyelembe kell venni, hogy csak kevésbé értékes területeket érintsen, nagyrészt művelt területek mentén haladjon, ahol szakvezetéssel biztosíthatók a természetvédelem szempontjai."³² A lovaspanziók rendszerint szakszerű túravezetéssel bővítik szolgáltatásaikat, valamint szállás, étkezést és esti programokat kínálnak a lovaglást kereső turisták részére.

12.3. Kerékpáros turizmus

A térségben egyedül az Ócsai Tájvédelmi Körzetben van jelzett kerékpár-túraútvonal. Mint azt már fentebb említettem, a térség alacsonyabb rendű műútjai alkalmasak kerékpározásra. Ahol nem áll rendelkezésre műút, ott az erdei utak is megfelelőek lehetnek kerékpározásra. Nincsenek azonban a kerékpárosok által keresett kempingek vagy olcsó szálláslehetőségek a térségben (kivételet a tatárszentgyörgyi Bt által üzemeltetett tanya képez, ahol télen 25 főnek, nyáron 50 főnek tudnak szálláshelyet biztosítani), továbbá nincsenek kialakított, jelzett és előre ajánlható kerékpártúra útvonalak. Egyelőre nincsenek szakszerű, helyismerettel rendelkező, felkészített kerékpáros-túravezetők a térségben.

12.4. Vadászturizmus

A térség vaddal gazdag erdői vadászatra kiválóan alkalmasak. A legtöbb településen működik vadásztársaság, több vadásztársaság rendelkezik vadászházzal is, melyben a vadászatra érkező vendégek elszállásolása is megoldható. A térségben együttesen több mint 17 ezer hektár erdő található. Pusztavacs területének 66,8% erdő, mely messze az országos átlag felett helyezkedik el. A fenntartható vadászat csak tervszerű vadgazdálkodással, az erdei utakon történő lovas és kerékpáros turizmussal összeegyeztetve érhető el a térségben. A térség turisztikai kínálatában a vadászat többek között azért is érdemel kiemelt figyelmet, mert a

³² Máthé Márk: Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Körzetben, 1999. 33.o.

vadászati idény az őszi, téli időszakra tehető, mikor a térség turisztikai kínálata nehezen vagy korlátozottan vehető csak igénybe, így szezonhosszabbító szereppel rendelkezik.

12.5. Konferenciaturizmus

A konferencia turizmus fejlesztésére a térségben egyelőre Sarlópusztán és Ócsán mutatkoznak kezdeményezések. Sarlópusztán jelenleg folyik egy új konferenciaterem beruházása, mely várhatóan 2000. májusában kerül átadásra. Ócsán a Vidék Egészség-Betegség-Kultúra Konferencia 1999-ben második alkalommal került megrendezésre a Regio 2002 Régió- és Közösségfejlesztési Kutató és Tanácsadó Iroda koordinációjában. A helyi partnerek az Egressy Gábor Kulturális Kht. és az Ócsai Kulturális és Közösségfejlesztő Egyesület. A vendégek elszállásolása 1999-ben a volt állami gazdaság felújított kúriájában történt, jövőre azonban családi házakban tervezik a szállást megoldani.

Dabason szintén jó adottságok mutatkoznak konferenciák rendezésére, a közintézményként funkcionáló kúriák némelyikében. A konferenciaturizmus a vadászathoz hasonlóan a turisztikai szezon bővítését, az adottságok holt szezonban való hasznosításához járulhat hozzá. A konferenciaturizmus további hozadéka lehet a térségben az üzletemberek megismertetése a térséggel, mely a jövőben további beruházásokat indukálhat.

12.6. Gyermeküdültetés

A gyermeküdültetés a térség egyre népszerűbb turisztikai vállalkozása.

Ócsán minden nyáron a Tárnics Bt. és egy, az Öreg faluban házat bérelő kézműves egyesület szerveznek kézműves táborokat az egyesület alkotóházában. Táborfalván a Természetbarát Lovastúrázók Országos Szövetsége és egy helyi vállalkozás együttműködésével lovas oktató központ létesül gyermekek számára. Tatárszentgyörgyön a Tábormester Bt., valamint egy nyugdíjas tanár házaspár is foglalkozik gyermeküdültetéssel. Örkényben a Regnum Katolikus Általános Iskola kettő házat kapott iskolai táborozások szálláshelyének biztosítása céljából. A gyermekek üdültetése már fiatal korban megismerteti a térség vonzerőit főként a budapestiekkel. A gyerekeken keresztül a szülők is kapcsolatba kerülnek a térséggel, ami bővíti a térség ismertségét és a potenciális turisták körét.

12.7. Rekreáció és pihenőturizmus

A térség nyugalma, érintetlen természeti értékei, valamint a rekreációs lehetőségek (horgásztavak, lovaglási lehetőségek, kerékpározási lehetőség, kirándulásra alkalmas erdők) a turizmusnak e fajtáját szolgálják. Olyan nagyobb vállalkozásokat találunk a térségben a rekreáció terén, mint az inárcsi Farm Lovas és Szabadidőcentrum Kft, a tatárszentgyörgyi Sarlópusztai Lovasfogadó, a Betta Country Club, a Kaland tanya vagy az ócsai falusi vendéglátók.

12.8. Kulturális turizmus

A térség fő vonzereje e tekintetben a román korabeli Európa Nostra díjas ócsai református bazilika. E vonzerőre alapozva a térség többi kulturális értékei is szerephez juthatnak. Így a templom melletti tájházban néprajzi kiállítás tekinthető meg. A dabasi kúriák hasonlóan egyedi élményhez juttatják a turistákat. A felújítás előtt álló Belezna kastélyt Bugyin szintén érdemes megtekinteni.

Kossuth Lajos édesapjának síremléke, és a Kossuth-emlékház és a Kossuth Lajos által apja sírjára küldött porcelánkoszorú, mely a Dabas egyik ereklyéje. A Kossuth Lajoshoz kötődő történelmi emlékek a város egyik fontosabb vonzerejét jelenthetik a kulturális turizmus terén.

12.9. Horgászturizmus

A térségben elsősorban Bugyin található horgászásra alkalmas, nem csak a térségi horgászokat vonzó horgászati célokat szolgáló kavicsbánya tavak. A kitermelés alól kivont bányatavak idegenforgalmi hasznosítása előtt mindenképpen szükséges környezetük rekultivációja. A Bugyi külterületén található bányatavak horgászati célokra történő hasznosításakor célszerű együttműködni a már tapasztaltabb délegyházi, dunavarsányi, taksonyi horgásztavak üzemeltetőivel a közös arculat megteremtésében. A többi település horgásztavai elsősorban a települések lakosainak nyújtanak horgászati lehetőséget, idegenforgalmi hasznosításuk csak korlátozottan értelmezhető.

12.10. Gasztronómia és borturizmus

A térségben Örkény és Inárc közös hegyközséget alkot Albertirsával. Az ócsai pincékben a homoki borok fogyasztása mellett a turisták megtekinthetik a borkészítés múltbeli eszközeit is. A térségben ezen kívül nagyobb mennyiségű szőlőültetvényel található még

Újhartyánban és Tatárszentgyörgyön is. A helyben készített borok mellett találunk gasztronómiai különlegességeket is a térségben. Ezeket a helyi vendéglőkben, fogadóknak felszolgálva olyan piac teremthető a helyi gazdáknak, amely kiküszöböli a szállítás és kereskedelem árnyoldalait és a helyben való értékesítést teszi lehetővé.

A bortúrák kialakításakor és a borturizmus fejlesztése során együttműködésre kell törekedni a szomszédos monori kistérséggel, legfőképpen Monorral és Pilissel, ahol szintén jelentősebb számban található borospincék. A monori Stázahegyen Magyarország egyik legnagyobb, 860 pincéből álló "borfalu" övezi a kisvárost, mely egyben természetvédelmi terület is.

13. A térségi imázs

A turisztikai stratégiaalkotás fontos eleme a térség és az egyes települések megítélésének, a térségről kialakult általános képnek, imázsnak a javítása. A megfelelő imázs kialakításához előzetes imázs vizsgálatokat kell elvégezni. Magyarországon sajnos a gyakorlatban ezek ritkán történnek meg, az egyes térségek ennek nem érzik szükségességét. Az alábbiakban a megfelelő kutatások hiányában csak nagyon röviden, a koncepció készítés során végzett kutatásokra alapozva adok megfogalmazást a térségi imázs kialakítására vonatkozólag.

A térségi imázs kialakításánál egyaránt szükséges figyelemmel lenni a térségben élőkre és a térségen kívül élőkre, azaz a potenciálisan szóba jöhető turistákra. Az ún. *lakossági imázs* a sikernek ugyanolyan fontos feltétele, mint a hagyományos értelemben vett, a nem a térségben élőknek célzott térségi imázs. Természetesen nem lehet teljes mértékben külön választani az imázssteremtés két szegmensét, mivel azok több területen is közös jegyekkel rendelkeznek.

13.1. Lakossági imázs

A lakossági imázs kialakításának célja, hogy a helyben lakók elégedettek legyenek lakóhelyükkel, kötődjenek a helyhez, ahol laknak, perspektívát lássanak abban, hogy az adott település, térség lakosai, és ezáltal vegyenek részt a helyi közügyekben, legyen identitástudatuk és erős lokálpatriotizmus alakuljon ki bennük. Ellenpéldaként említhető az a Kakucson tapasztalt jelenség - melyet Magyarországon természetesen nem csak Kakucs mondhat magáénak -, mely szerint a helyi lakosok a helyben megszerzett jövedelmüket nem a település vagy a térségi idegenforgalmába fektetik be, hanem más, kiemelt jelentőségű idegenforgalmi térségeken. A helyi lakosok identitástudatának erősítését már fiatalok korban el kell kezdeni. Ebben nagy szerepet játszhatnak az általános és középiskolák, az osztályok

térségen belüli kirándulásainak megszervezésével, szakszerű idegenvezetés bevonásával. Az Ócsai Tájvédelmi Körzet tervezett tanösvénye a jövőben a térség iskoláiban tanuló diákok biológia óráinak alkalmanként felkeresett színhelye lehet. Ugyanilyen lehetőségeket kínálhat a csevharaszi és a táborfalvi-örkényi-tatárszentgyörgyi ősbörökás is.

Az erős identitástudattal rendelkező lokálpatrióta lakosok büszkéek településükre, ezért általában készségesebbek az idegenekkel szemben, ami a térség kedvezőbb idegenforgalmi atmoszférájához, kedvezőbb megítéléséhez járul hozzá.

13.2. Idegenforgalmi imázs

A térség idegenforgalmi imázsának kialakítása során arra kell törekedni, hogy a térségbe kívülről érkező turisták élményeket szerezzenek a térségben, a jó hírnevet terjesszék barátaik, családjuk, ismerőseik körében, másokat is arra ösztönözzenek, hogy felkeressék a térséget, illetve ők maguk is visszatérő vendégekké váljanak. "Az imázs gyakran fontosabb aspektus egy pozitív döntés meghozatalában, mint a fizikai erőforrások, adottságok léte."³³ A térségről kialakult imázs az információszerzési folyamatban, a tanulási-nevelési, az értékrend kialakulásának folyamatában, a tényleges igénybe vétel, a hellyel való találkozás során változik, alakul.

Az Ország Középe Önkormányzati Társulásról feltételezhetően jelentős hányada ismeri az országon belüli elhelyezkedését, mely előny a szerencsés névválasztásból adódik. Az 1980-as évek közepén Putszavacson rendezett Béke Fesztiválok országosan ismertté tették Pusztavacs nevét és az ország közepét szimbolizáló jeltornyot.

Az ócsai román kori templom felújítása 1996-ban fejeződött be. A műemléktemplom ugyanabban az évben Európa Nostra díjban részesült, ami jelentős mértékben hozzájárult Ócsa ismertségének további növekedéséhez.

A térség kedvezőbb idegenforgalmi megismertetéséhez célszerű a térség összetett kínálatát tudatosítani és terjeszteni. Az Ország Középe Önkormányzati Társulás szerencsés módon gazdagon és nagy számban rendelkezik olyan vonzerőkkel, természeti adottságokkal, melyekre alapozva összetett turisztikai kínálatot kifejező imázs építhető fel. Ennek érdekében a turisztikai imázs-teremtés során érdemes felhívni valamennyi térségi turisztikai termékcsoportha a figyelmet.

³³ Piskóti István: Régió- és településmarketing, 1997, 65.o.

14. Térségi marketing

A települési és térségi marketing nem kizárólag a helyi önkormányzatok feladata. A civil szervezetek, vállalkozások és a polgárok éppúgy felelősei a marketing megvalósításának, mint az önkormányzatok.

A **helyi önkormányzatok** szerepe a kezdeményezés és a kezdeti finanszírozás. Az önkormányzatoknak kell felvállalnia a települési és térségi marketingstratégia kialakításának elindítását, a kezdeti döntések és lépések meghozatalát.

Az **önkormányzati társulás feladata** a különböző finanszírozási források feltárása és megszerzése, a térségi marketing feladatok irányítása, az egyes szereplők közötti koordináció megteremtése.

A települési és térségi marketing sikerében nagy szerepet játszanak a **helyi civil szervezetek** is, melyek saját tevékenységük által hozzájárulnak a térség kedvezőbb megítéléséhez.

A **vállalkozások** termékeikkel és szolgáltatásaikkal alakítják a térségről alkotott kedvező képet, hozzájárulnak a térség megismeréséhez. A lokálpatrióta vállalatok anyagi támogatást is nyújthatnak a térségi marketingstratégia megvalósításához.

A sikeres térségi marketing elengedhetetlen résztvevői a települések lakossága. A térségbe érkező turisták a legtöbbször ugyanis a **térség lakosságával, polgáraival** kerülnek kapcsolatba utazásaik, vásárlásaik, szabadidejük eltöltése kapcsán. A vendégszerető helyi lakosság magatartásával, segítőkészségével jelentős mértékben javíthatja a térség turisztikai arculatát.

Ócsán az Öreg faluban, mint a térség legveszélyeztetettebb turisztikai közösségében, részletes feltárást kell végezni a lakosságra vonatkozólag. Meg kell ismerni véleményüket, szándékaikat, terveiket, attitűdjeiket a turizmusfejlesztéssel kapcsolatban. Javaslatomat Máthé Márk diplomadolgozatában megfogalmazottakkal kívánom megerősíteni: "A természeti zóna térségi szervezőközpontja Ócsa, ahol a táji-, természeti-, kulturális és épített környezeti értékekhez megújuló településszerkezet és városiasodó, sokoldalú szolgáltatások párosulnak. Ez a fejlődés azonban nem szabad, hogy az értékek elvesztéséhez vezessen."³⁴

A térségi marketing megvalósítása azonban akkor lehet sikeres, ha azért egy szakértő menedzsment szervezet felelős, amely a térség önkormányzati társulásának menedzser

³⁴ Máthé Márk: Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Körzetben, 1999. 46.o.

szervezete egyben. Ez a menedzser szervezet folyamatosan szervezi a térségi marketing munkát, koordinálja az egyes szereplők tevékenységét, pályázati források feltárásával segíti az egyes marketing projektek finanszírozását.

A térségi marketing menedzsmentnek szervesen össze kell kapcsolódnia kistérség jelenlegi menedzsment irodájával. Elengedhetetlennek tűnik olyan térségi menedzsment szervezet létrehozása, mely a gazdaság minden ágát felöleli és koordinálja térségi szinten. A jelenleg alkalmazott egy fő kistérségi menedzser hosszú távon nem elegendő a kistérség valamennyi településével és gazdasági ágazatával való kapcsolattartásra, nem is lehet szakértő valamennyi témában. Megoldásnak egy több szakemberből álló menedzsment szervezet létrehozása mutatkozik, mely független a helyi önkormányzatoktól, viszont a térségi társulásnak alárendelten működik. A sikeresség feltétele ez esetben, hogy a kistérségi menedzsment nem a hivatali, hanem a menedzszeri stílust valósítja meg.

Alternatív megoldásnak kínálkozik önálló jogi személyiségű szakmai szervezet létrehozása, vagy vállalkozási formában való térségi menedzsment megteremtése.

A tudatos térségi szemlélet kialakításának megvalósítását el kell kezdeni a kistérségben. Ebben jelentős szerepet vállalhat egy térségi turisztikai egyesület, mely egybefogja a térség turisztikai szereplőit, részt vesz a többszektorú turizmusfejlesztési feladatok megvalósításában, a térségi turisztikai marketing terv részletesebb kidolgozásában és megvalósításában.

6. táblázat

A turisztikai fejlesztésekből eredő hasznok és költségek

	Hasznok	Költségek
Gazdasági	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus által kívülről érkezik pénz a térségbe, amely tovább gyűrűzik a helyi gazdaságban (multiplikátor hatás) • A turizmus hozzájárul az állami és a helyi adóbevételekhez • A turizmus új munkahelyeket teremt menedzsereknek, szervezőknek és olyan helyi csoportoknak, mint a középiskolai diákok vagy kiegészítő jövedelmet képez a nem megfelelően foglalkoztatottak számára • A turizmus elősegíti a kis- és közepes 	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus üzemeltetése költségeket von maga után (kiajánlás, reklámozás, kutatás, fizetett szakértők) • A turisztikai vállalkozások igénybe veszik a lehetséges támogatásokat. • A turizmus gyakran szezonális, ami a diákokon kívül mindenkinek gondot okoz

	<p>vállalkozások fejlődését</p> <ul style="list-style-type: none"> • A turizmus más ágazatokat is vonz a térségbe és hozzájárul a térség gazdaságának diverzifikációjához és stabilitásához 	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus iparszerű szemlélete felül kerekedhet „a kicsi szép” szemléleten • A turizmusból származó bevételeket nehéz azonosítani és kiszámítani
Társadalmi	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus elősegíti azon szórakozási és szabadidős lehetőségek fejlesztését, melyek egyébként nem valósulhattak volna meg • A turizmus lehetővé teszi a vendégek és a vendéglátók egymástól eltérő kultúrájának megismerését egymás által • A turizmus fokozza a helyi lakosság identitástudatát, kötődését, lokálpatriotizmusát 	<ul style="list-style-type: none"> • A helybelieknek meg kell osztani szórakozási és szabadidős lehetőségeiket a turistákkal • A turizmus által idegenek érkeznek a település, térség közösségeibe és konfliktusok okozóivá válhatnak, amennyiben a helyiek nem fogadják el a kulturális különbségeket • A helyieknek muszály toleránsnak lenni a turistákkal szemben, akik számára ismeretlenek a helyi közösség szokásai és életstílusa
Környezeti	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus elősegíti a természeti, kulturális és történelmi örökség fenntartását, megőrzését és védelmét 	<ul style="list-style-type: none"> • A természeti és kulturális erőforrások növekvő használata rontja azok minőségét és a települések általános környezetét

IV. RÉSZ: ZÁRÓ GONDOLATOK

Az utóbbi tíz év folyamán folyamatosan csökkent a térségbe érkező, több napot eltöltő turisták száma. Ezzel szemben bizakodásra adhat okot a panziók számának növekedése és a térségen belüli területi difeneciálódás a turizmus területén. Az utóbbi néhány évben új turisztikai vállalkozások jöttek létre a lovas turizmus terén, új konferenciák megrendezésére alkalmas épületek felépítése kezdődött meg. A civil szféra jelentős szerepet vállal már most is a turizmus feladataiból. Ócsán a komplex turisztikai kínálatra alapozva kezd kibontakozni a falusi turizmus.

A térségben a legtöbb és legszínesebb vonzerőkkel Ócsa rendelkezik. A település vonzerőiben rejlő lehetőségeket azonban nem tudja kihasználni addig, amíg az Ország Középe Önkormányzati Társulás többi települése nem kapcsolódik be a térségi turizmusba. Az Ócsára látogató turisták 1-2 órás nézelődés után látnivalók hiányában elhagyják a térséget, pénzt szinte alig hagynak itt. A bevételek nélküli turizmus pedig inkább csak hátrányokkal jár, mint előnyökkel. A többi településnek saját látnivalóival, programlehetőségekkel, nagyobb eseményekkel, gyalogos és kerékpáros kirándulóhelyekkel, érdemes csatlakozni az Ócsai kínálatához, mintegy kiegészítve azt.

Dabason jelenleg nagyszabású tervek fogalmazódtak meg a turizmus fejlesztésével kapcsolatosan. A Dabas-Gyónon lévő strand 2000-ben történő újbóli megnyitásával ismét lesz nyilvános strand a térségben. A strand mellett elhelyezkedő, mintegy 80 hektáros területen az önkormányzat fokozatosan mini Európa parkot kíván létesíteni. E terület részeként rövidebb távú terv keretében olyan játszótér kialakítása fogalmazódott meg, ahol ügyességi, kreativitást igénylő részben népi játékokat lehet rendezni az egyes magyarországi kistérségek által kiállított csapatok között. Szintén dabasi elképzelés egy olyan lepkeház létrehozása, mely idegenforgalmi látványosságként bemutatja a térség egyedinek mondható lepkefajait.

Több ehhez hasonló projektötlet is megfogalmazásra került a kistérség szereplői által. Mindebből látható, hogy a helyiek, helyi közösségek nem szenvednek megvalósításra váró ötletekből hiányt.

A jövőben szorosabb turisztikai együttműködés létrehozása kívánatos a térség és Budapest, valamint az Ország Középe Önkormányzati Társulás és a többi Dél-Pest megyei kistérség között.

A stratégiai terveket tovább kell bontani operatív projekt tervekké, amelyek az általánosabb elvi koncepciót gyakorlattá, valósággá, konkrét feladatokká változtatják.

A stratégiai tervek között sok turizmusfejlesztési közép- és hosszú távú feladatot sikerült megfogalmazni a térség számára. A tervek azonban csak akkor válhatnak valóra, ha azokat tényleges térségi összefogás kíséri, minden feladatnak lesz gazdája és a tervek megvalósítása térségi koordinációval zajlik. Mindezek megvalósítására megoldásként egy olyan térségi fejlesztési ügynökség létrehozása javasolható, melynek legfőbb feladatai között a térségi marketing és a térségi fejlesztési elképzelések, fejlesztési feladatok megvalósításához szükséges források feltárása említhető.

A térség turizmusának fejlesztése során nemcsak az infrastrukturális beruházásokra, fejlesztésekre, hanem az emberei erőforrás és a helyi közösségek fejlesztésére, a háromszektorú együttműködések kialakítására, a partnerségre is figyelmet kell fordítani. Elsősorban a helyi lakosokat, közösségeket kell a térségi turizmus szereplőivé tenni és nem a kívülről jövő vállalkozásokat.

A turizmusfejlesztési koncepció csak abban az esetben lehet életképes, ha a térség annak megvalósításához anyagi és szellemi forrásokat tud rendelni a vállalkozások, a civil szervezetek, az önkormányzatok számára a fejlesztések megvalósításához.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ángyán József - Podmaniczky László - Fesűs István – Tar Ferenc (szerk.): Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program – A környezetkímélő, a természet védelmét és a táj megőrzését szolgáló mezőgazdasági termelési módszerek támogatására, I. kötet
- 'Füzér' Kutatói és Szakértői Társulás: OKÖT SAPARD vidékfejlesztési stratégiai program, I. Helyzetfeltárás, 1999.
- Kaspar, Claude.: Turisztikai menedzsment, 1992.
- Kerekes L. - Tapodi K.: Építészeti emlékek Dabason, 1997.
- Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola: Pest Megye Idegenforgalmi Koncepciója, 1995.
- szerk.: Kovács István: Ország Középe, 1996.
- Kovács D. - Molnár M.: Hollókő, 1999.
- szerk.: Kovács Dezső: Tanulmány Pest megye déli része turisztikai fogadóképességének és kínálatának fejlesztési lehetőségeiről, 1998.
- szerk.: Körtvélyesi Erzsébet: Vendégváró - Látnivalók Pest megyében, 1998.
- KSH: Turizmus, 1999. szeptember
- Lengyel Márton: A turizmus általános elmélete, 1994.
- Lengyel Márton: Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz - Turizmus stratégia, 1999.
- Magyar Sándor: Öreghegyi pincesor, 1987.
- Máthé Márk: Turizmus az Ócsai Tájvédelmi Közreztben, diplomadolgozat, 1999.
- Az ócsai református templom, 1991. Országos Műemléki Felügyelőség
- szerk.: Ónodi Gábor: Pest megye mezőgazdasági- és vidékfejlesztési stratégiai programja, 1999.
- PEMÁK: Pest megye közúthálózat-fejlesztési programja,
- PESTTERV - MTA RKK: Az Ország Középe Önkormányzati Társulás térségfejlesztési koncepciója, 1997
- Piskóti I. - Dankó L. - Schupler H. - Büdy L.: Régió- és településmarketing, 1997.
- Quo Vadis Consulting Kft: Pest megyei területfejlesztési koncepció

Quo Vadis Consulting Kft: Pest megyei területfejlesztési stratégiai program, 1999.

szerk.: Temesi Ida: Ócsa - Tájvédelmi Körzet - Tájak korok múzeumok kiskönyvtára, 1981.

Texas Department of Commerce: Developing Tourism in Your Community, 1993.

STATISZTIKAI FOGALMAK MAGYARÁZATA

Üdülő: Időszakos tartózkodás, pihenés céljára szolgáló épület, mely teljes vagy részleges háztartás vitelére is alkalmas egy vagy több üdülőegységet tartalmaz. (Idegenforgalmi statisztikai évkönyv, 1997)

Kereskedelmi szálláshely: Minden működési engedélyben feljogosított, egész éven át vagy csak időszakosan, éjszakai elszállásolásra és tartózkodásra szolgáló, üzletszerűen működtetett létesítmény (szálloda, panzió, turistaszállás, nyaralóház, kemping, szervezett fizetővendéglátás) (Magyarország statisztikai évkönyve, 1997)

A kereskedelmi szálláshelyek adataiban a 20 és annál kevesebb ágyszámmal rendelkező (kempingek esetében 50, illetve annál kevesebb férőhellyel rendelkező) szálláshelyek becsléssel szerepelnek. A becslés ezen egységek kapacitásadatai alapján, az azonos megyébe szállástípusba, osztályba tartozó, minden hónapban jelentést beküldő – 20 ágynál (kempingek esetében 50 férőhelynél) többel rendelkező – egységek adatai alapján történik. (Idegenforgalmi statisztikai évkönyv, 1997)

Fizetővendéglátás: Az önálló lakások, üdülők, lakrészek szobái közül azok kerülhetnek elszámolásra, melyekben férőhely van. (Az üresen kiadott szobák férőhely adatát a szobák alapterülete alapján – az előírt normák figyelembevételével – kell megállapítani.) (Idegenforgalmi statisztikai évkönyv, 1997)

Szervezett fizetővendéglátás: Az utazási irodákkal, idegenforgalmi hivatalokkal és egyéb feljogosított jogi személyekkel szerződésben álló vendéglátók által üzemeltetett férőhelyek és azok vendégforgalma.

Magánszálláshely: Lakások, üdülők és egyéb épületek, illetve azok egyé részének, valamint a hozzájuk tartozó helyiségeknek és területeknek idegenforgalmi célú, üzletszerű hasznosítása a vendég részére, feltéve, hogy a hasznosított ágyak száma a tizet (legfeljebb öt szobát) nem haladja meg.

Külföldi turista: Az a Magyarországra érkező külföldi, aki 24 órát meghaladó ideig tartózkodik az országban. (Idegenforgalmi statisztikai évkönyv, 1997)

Működő szervezet: az a vállalkozás, amely a tárgyévben, illetve az előző év során adóbevallást (társasági adó, áfa stb.) nyújtott be, illetve a tárgyév során alakult, és a regisztrált költségvetési és társadalombiztosítási, nonprofit, valamint MRP-szervezet.

Kiskereskedelem és vendéglátás forgalma: statisztikai megfigyelés tevékenységre szervezett, reprezentatív adatgyűjtésen alapszik. Az adatgyűjtés kiterjed a kiskereskedelmi, vendéglátó tevékenységet folytató szervezetekre, kivéve a piacok forgalmát, az alkalmi utcai árusok és a javító szolgáltatók tevékenységét. A mintavételi hiba 1996-ban az összes forgalom értékét tekintve 5%, a tevékenység szerint részletezett értékek esetében 3-19% között szóródott. A *volumenindexet* az összehasonlító áras forgalom adataiból számítjuk, árindexként a fogyasztói ár megfigyelés reprezentánsait és forgalmi súlyait használjuk.

TÉRKÉPMELLÉKLETEK:

Lakónépeség, 1997

Népsűrűség, 1997

Felszínborítási térkép

Földhasználati zónarendszer

Környezetileg érzékeny területek

Turisztikai fogadóképesség

Tourinform irodák, teleházak Pest megyében

Javasolt kerékpártúra útvonalak

A térképek elkészítéséhez a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézetében működő Térinformatikai Stúdió által rendelkezésre bocsátott térképes adatbázisok kerültek felhasználásra. Ezúton is megköszönjük a segítségüket.

TÁBLÁZATOK

Népsűrűség (1990, 1994-1997)

Működő vállalkozások (97)

Az önkormányzatok 1999. évi személyi jövedelemadó bevételei

Kereskedelem (1994-1996)

Kereskedelmi szálláshelyek száma (1990, 1994-1997)

Kereskedelmi szállásférőhelyek száma (1990, 1994-1997)

Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (1990, 1994-1997)

Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (1990, 1994-1997)

Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (1990, 1994-1997)

Külföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (1990, 1994-1997)

Vendéglátóipar (1994-1996)

Vendéglátóipar (1997)

Köszönetem fejezem ki az alábbi interjúalanyoknak, akik segítették munkámat

Szatmári Benő	Polgármester	Bugyi
Kőszegi Zoltán	Polgármester	Dabas
Szandhofer János	Alpolgármester	Dabas
Zsadányi Lászlóné	Polgármester	Hernád
Dr. Krenkó József	Polgármester	Inárcs
Assenbrenner György	Polgármester	Kakucs
Kovács István	Polgármester	Örkény
Budavári László	Polgármester	Pusztavacs
Laczkó János	Polgármester	Táborfalva
Gazdik Lajosné	Polgármester	Tatárszentgyörgy
Manger Henrik	Polgármester	Újhartyán
Cserna Ferenc	Polgármester	Újlengyel
Tóth Katalin	Duna-Ipoly NP	Budapest
Sztavinovszki Győző	Lokálpatrióta	Dabas
Kecskeméti Anita	Kistérségi iroda, titkárnő	Dabas
Miklós Kálmán	Vállalkozó	Inárcs
Piroth István	Lokálpatrióta	Ócsa
Lovász László	Ócsai TK igazgató	Ócsa
Pap Ágnes	Vállalkozó	Ócsa
Nyíri Lajos	Iskolaigazgató	Örkény
Somogyvári László	Vállalkozó	Pusztavacs
Palkovics András	Ügyvezető igazgató	Tatárszentgyörgy, Sarlópuszta
Árendás László	Vállalkozó	Táborfalva
Végh Sándor	Lokálpatrióta	Táborfalva
Máthé Márk	Kistérségi menedzser	Újlengyel